

TOLKNING I DET
GRØNLANDSKE
RETSVÆSEN

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

ILISIMATUSAREIK

University of Greenland

TOLKNING I DET GRØNLANDSKE RETSVÆSEN

Forfattere: Laila Hedegaard Pedersen, afdelingsleder for Afdeling for Oversættelse & Tolkning, Institut for Kultur, Sprog & Historie, og Annemette Nyborg Lauritsen, lektor, Institut for Samfund, Økonomi & Journalistik, Ilisimatusarfik – Grønlands Universitet, med undtagelse af kapitel 2, der er skrevet af Marya Akhtar, Institut for Menneskerettigheder.

Redaktion: Marya Akhtar, Lise Garkier Hendriksen, Mandana Zarrehparvar, Nadja Filskov, Christoffer Badse og Louise Holck (ansv.), Institut for Menneskerettigheder.

Redaktionen er afsluttet i december 2018.

Dataindsamlingen er gennemført i perioden september 2017 – december 2017 med hjælp fra Arnarulunnguaq Egede Jørgensen, Rosa-Kathrine Flügge, Per Rosing og Ivi Johanne Brandt.

Rapporten er udarbejdet med støtte fra Dreyers Fond og Grønlands Råd for Menneskerettigheder. Rapportens forfattere takker Nunatsinni Advokatit (Grønlandske Advokater) for at anbefale projektet til Grønlands Råd for Menneskerettigheder.

Rapporten har været forelagt en følgegruppe med repræsentanter fra dommerstanden, advokatstanden, politiet og medlemmer af Grønlands Råd for Menneskerettigheder.

Udgivelsen er udarbejdet i samarbejde mellem Ilisimatusarfik – Grønlands Universitet og Institut for Menneskerettigheder. Ilisimatusarfik – Grønlands Universitet og Institut for Menneskerettigheder er ansvarlige for rapportens indhold.

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Bygningsstyrelsen

Oversættelse til grønlandsk: Hans Møller

Tryk: Toptryk Grafisk ApS

Grafer: Sarah Kajander Holmer, Data & Analyse, Institut for Menneskerettigheder

© 2019 Institut for Menneskerettigheder, Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution og Ilisimatusarfik – Grønlands Universitet

ISBN: 978-87-93605-61-9

e-ISBN: 978-87-93605-62-6

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger for eksempel store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster. Læs mere om tilgængelighed på menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

RESUMÉ	5
SUMMARY	7
KAPITEL 1 – OM UNDERSØGELSEN	9
1.1 FORMÅL OG AFGRÆNSNING	9
1.2 METODE – DATAGRUNDLAG OG FREMGANGSMÅDE	9
KAPITEL 2 – DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE	13
2.1 DEN INTERNATIONALE RAMME	13
2.2 DEN NATIONALE RAMME	14
KAPITEL 3 – RAMMERNE FOR DEN RETTE TOLKEBISTAND	16
3.1 TERMINOLOGI	16
3.2 SAMTOLKNING	17
3.3 TIL- ELLER FRAVALG AF TOLK	17
3.4 TELE-VIDEO	18
3.5 TOLKENES ARBEJDSFORHOLD	19
3.6 KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	20
KAPITEL 4 – DIALEKTER: NORD- OG ØSTGRØNLANDSK	22
4.1 ANDRE SPROG END GRØNLANDSK OG DANSK	26
4.2 KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	26
KAPITEL 5 – TOLKENES KOMPETENCER	27
5.1 TOLKENES UDDANNELSE	27
5.2 HVAD KARAKTERISERER DEN GODE TOLK?	27
5.3 PROBLEMATISKE TOLKNINGER	33
5.4 UDSKIFTNING AF TOLK	36
5.5 FORSKEL I TOLKNING TIL/FRA GRØNLANDSK	38
5.6 FREELANCE- ELLER FASTANSATTE TOLKE	39
5.7 TOLKENES GENERELLE NIVEAU	40
5.8 KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	43

KAPITEL 6 – SAMLET OVERSIGT OVER ANBEFALINGER	44
BILAG – BILAGSOVERSIGT	46
BILAG 1 – SPØRGESKEMA TIL RETTENS AKTØRER	47
BILAG 2 – SPØRGESKEMA TIL INDSATTE I ANSTALTERNE	49
BILAG 3 – INTERVIEWGUIDE	51
BILAG 4 - SKALA TIL VURDERING AF TOLKNINGENS KVALITET	53
NOTER	55

RESUMÉ

Denne rapport undersøger forholdene for tolkning i det grønlandske retsvæsen. Rapporten beskæftiger sig med de udfordringer, som opstår i forbindelse med tolkning mellem grønlandsk og dansk og imellem grønlandske dialekter i kriminalsager ved retterne i Grønland.

I undersøgelsen har vi gennem spørgeskemaer spurgt tiltalte og domfældte om deres oplevelser med tolkebistand i retten. Desuden har vi i personlige interviews eller gruppeinterviews samt gennem spørgeskemaer spurgt en række dommere, domsmænd, anklagere og forsvarere om, hvordan de oplever sager med tolkebistand.

I rapporten identificerer vi på baggrund af undersøgelserne retssikkerhedsmæssige udfordringer inden for

- (1) rammerne for tolkning ved retterne,
- (2) hensynet til dialektforskelle, når der skal tolkes for nord- eller østgrønlandstalende personer i retterne, samt
- (3) tolkenes kompetencer inden for sprog, tolketeknik og professionalisme.

Retten til tolkning følger af internationale menneskeretlige forpligtelser, herunder i særdeleshed af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions bestemmelser i artikel 6 om retten til retfærdig rettergang. Enhver, der er anklaget for en forbrydelse, har ret til gratis bistand af en tolk,

hvis vedkommende ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes i retten. Retten til tolkning omfatter ud over mundtlige udtalelser alle de dokumenter og skriftlige udtalelser, som er nødvendige for, at den pågældende kan forstå, hvad der foregår under hans eller hendes kriminalsag. Samtidig har den anklagede ret til at gøre sig forståelig for retten.

Undersøgelsen viser, at mange retssikkerhedsmæssige udfordringer inden for alle tre temaer løses på et praktisk plan ved såkaldt samtolkning, hvor dobbeltsprogede medlemmer af retten (dommer, domsmænd, forsvarer) kan gribe ind og i fællesskab med tolken finde frem til den rette forståelse og efterfølgende oversættelse af et begreb.

Konklusionen på undersøgelsen er, at der på trods af praktiske løsninger med samtolkning er behov for konkrete forbedringer:

RAMMERNE FOR TOLKNINGEN SKAL FORBEDRES

En stor del af interviewpersonerne giver udtryk for, at en manglende ensartet terminologi er den største udfordring i forbindelse med tolkning i retterne. Den Grønlandske Retsvæsenkommission udarbejdede i 2000 en terminologiliste over de mest anvendte begreber. Denne er imidlertid ikke blevet opdateret.

Flere interviewpersoner påpeger desuden, at der særligt i kredsretterne ikke altid er rekvireret en tolk i god tid. Det gør det vanskeligt for tolken at være forberedt

på sagens emne og i forhold til eventuel dokumentation som politiattester og lægeerklæringer, vidneforklaringer mv.

Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheders væsentligste anbefalinger er derfor, at:

- Oqaasilortut – Grønlands Sprognævn opdaterer den eksisterende terminologiliste og fremover løbende godkender nye juridiske termer.
- Retterne altid fremsender eventuelle sagsakter til tolken i så god tid, at tolken har mulighed for at forberede sig på sagen. I særlige tilfælde – som for eksempel ved grundlovsforhør – kan det være svært at give tid nok til forberedelse. I de tilfælde bør sagsakter sendes så hurtigt som muligt.

FORSKELLE I DIALEKTER SKABER RETSSIKKERHEDSMÆSSIGE UDFORDRINGER

Det officielle sprog i Grønland er vestgrønlandsk. Derudover er der et antal dialekter, hvor især østgrønlandsk og nordgrønlandsk skiller sig ud. Østgrønlandsk er nærmest at betragte som et helt andet sprog, som de færreste vestgrønlandere forstår eller taler.

Øst- og nordgrønlandsk findes ikke som egentlige skriftsprog. Der opstår udfordringer i tolkningen, når der er behov for tolkning til eller fra disse dialekter, idet der ikke er uddannede tolke i retsvæsenet med tilstrækkeligt kendskab til disse to dialekter.

Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheders væsentligste anbefaling er derfor, at:

- Retten i Grønland sikrer, at der er faste tolke eller faste freelancetolke, som taler og forstår østgrønlandsk og nordgrønlandsk, til rådighed for retterne.

FORBEDRING AF TOLKENES KOMPETENCER I RETSTOLKNING

Niveauet for tolkning opleves generelt som tilfredsstillende og endog højt hos de fastansatte tolke i retsvæsenet. Tolkene lever op til forventningerne om neutralitet, professionalisme, sproglige kvalifikationer, kendskab til juridiske begreber osv.

Der bruges dog som udgangspunkt også freelancetolke, der er godkendte af retten som tolke, men kriterierne for godkendelse ligger ikke fast. Det kan give store vanskeligheder, når der bruges tolke, som ikke er uddannede tolke, ikke kender terminologien, sagsgangene osv.

Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheders væsentligste anbefalinger er derfor, at:

- Rådet for Grønlands Retsvæsen overvejer, om der bør indføres en godkendelsesprocedure for tolke i retsvæsenet, ikke mindst for freelancetolke, med faste kriterier for godkendelse.
- Retten i Grønland etablerer en efteruddannelse for tolke, der ikke har forudgående kendskab til retstolkning.

SUMMARY

This report deals with interpretation provided in the justice system in Greenland. The report identifies challenges which arise in relation to interpretation between Greenlandic and Danish and Greenlandic dialects in court proceedings during a criminal case.

For this purpose, we asked defendants and convicts about their experiences of interpretation in court, using questionnaire surveys. Furthermore, we carried out interviews and group interviews as well as questionnaire surveys with judges, lay judges, prosecutors and defense attorneys about their experiences with court interpretation.

Based on this research, the report examines certain due process challenges within:

- (1) the framework for interpretation in the courts,
- (2) the consideration of dialect differences when interpreting for persons who speak North or East Greenlandic, and
- (3) the interpreters' linguistic skills, interpreting techniques, and professionalism.

The right to interpretation follows, *inter alia*, from the provisions of Article 6 of the European Convention on Human Rights. Everyone accused of a crime has the right to free assistance from an interpreter if they do not understand or speak the language used in court. The right to interpretation includes, in addition to oral statements during trial, all the

documents and written statements necessary for the person concerned to understand what is happening during the criminal case. Additionally, the accused has the right to make themselves understandable to the court.

The report shows that many due process challenges within all three themes are solved on a practical level by so-called co-interpretation where bilingual members of the court (judge, lay judges, and defense attorneys) can intervene and, together with the interpreter, find the right understanding and subsequent translation of a term.

However, despite the practical solutions with co-interpretation, the report concludes that a need for concrete improvements remains:

NEED FOR IMPROVEMENT IN THE FRAMEWORK FOR INTERPRETATION

A majority of the interviewees express that a lack of uniform terminology is the biggest challenge in interpretations in the courts. In 2000, the Commission on Greenland's Judicial System made a terminology list of the most widely used concepts. This, however, has not been updated.

Several interviewees also point out that, especially in the district courts, the request for an interpreter is not always submitted in good time. This may make it difficult for the interpreter to be prepared with regard to the subject matter of the case and specific terminology in documents, such as

police reports, medical certificates, witness testimonies, etc.

Based on this, Ilisimatusarfik and the Danish Institute for Human Rights recommend, that:

- Oqaasiliortut – The Commission on the Greenlandic Language Council update the existing terminology list and regularly approve new legal terms.
- The courts ensure that case files are always sent to the interpreter in good time so that the interpreter has the opportunity to prepare for the case. In certain circumstances, such as pre-trial detention hearings, it may be difficult to ensure time for preparation. In these cases, the case files should be sent as soon as possible.

DIFFERENCES IN DIALECTS CREATE DUE PROCESS CHALLENGES

The official language of Greenland is Western Greenlandic. In addition, there are a number of dialects, amongst which East Greenlandic and North Greenlandic stand out. East Greenlandic is almost to be regarded as an altogether different language which most West Greenlanders do not understand and speak.

The two dialects do not exist as written languages. Thus, challenges of interpretation arise when there is a need for interpretation to and from these dialects, as no trained interpreters in the judiciary have sufficient knowledge of the two dialects.

Based on this, Ilisimatusarfik and the Danish Institute for Human Rights recommend, that:

- The Court of Greenland ensure that permanent interpreters or freelance interpreters who speak and understand East Greenlandic and North Greenlandic are available to the court.

IMPROVING THE INTERPRETERS' COMPETENCES IN INTERPRETATION IN THE JUDICIARY

The level of interpretation is generally regarded as satisfactory and even high amongst the permanent interpreters in the courts. Interpreters live up to the expectations of neutrality, professionalism, linguistic skills, knowledge of legal concepts, etc.

In principle, the freelance interpreters who are used are approved by the court, but the criteria for such approval are not clearly established.

Major difficulties can arise when using interpreters who are not trained, do not know the terminology, the cases, etc.

Based on this, Ilisimatusarfik and the Danish Institute for Human Rights recommend, that:

- The Council of Greenland's Judicial System consider whether an approval procedure with fixed criteria for approval of interpreters in the judiciary should be introduced, particularly in regard to freelance interpreters.
- The Court of Greenland ensure training of interpreters without prior knowledge of interpretation in the judiciary.

KAPITEL 1

OM UNDERSØGELSEN

Ifølge blandt andet Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har enhver, der er anklaget for en forbrydelse, ret til tolkebistand, hvis vedkommende ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes i retten.¹

Grønlands Råd for Menneskerettigheder og Institut for Menneskerettigheder satte i rapporten "Menneskerettigheder i Grønland – Status 2016" fokus på sproget ved de grønlandske retter.² Selvom det grønlandske sprog ifølge selvstyreloven er det officielle sprog i Grønland³, er det dansk sammen med grønlandsk, der i medfør af retsplejeloven er retssproget.⁴ Det er retten, der afgør, om en retssag skal foregå på grønlandsk eller dansk.

Størstedelen af personalet ved retterne er dobbeltsprogede, og grønlandsk benyttes i hverdagen ved retterne.

Ved retterne bliver der anvendt tolke i de situationer, hvor ikke alle medlemmer af retten eller parter i sagen forstår det anvendte sprog. Det grønlandske sprog består imidlertid af tre hoveddialekter, der tales i Avanersuaq (Nordgrønland), Tunu (Østgrønland) og Kitaa (Vestgrønland). I retten tolkes der hovedsageligt til og fra vestgrønlandsk, som anses for at være hovedsproget i Grønland.

Denne rapport behandler blandt andet spørgsmålet om de anvendte tolkes sproglige kompetencer og/eller tolkekompetencer og professionalisme, som også blev rejst i statusrapporten.

Udgangspunkt for rapporten er desuden "Tolkning i Retsvæsenet"⁵, udgivet af Institut for Menneskerettigheder i 2015. Herfra er der hentet inspiration; blandt andet er der anvendt en skala til vurdering af tolkningens kvalitet (bilag 4), samt en interviewguide fra den danske rapport (se bilag 3).

1.1 FORMÅL OG AFGRÆNSNING

I denne undersøgelse vil vi se nærmere på, om retterne i Grønland (kredsretterne, Retten i Grønland og Grønlands Landsret) lever op til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions krav om tolkning. Undersøgelsen dækker tolkning i kriminalsager i grønlandsk-dansk og grønlandsk-grønlandsk, men inddrager også i begrænset omfang andre sprog. Der sættes i undersøgelsen fokus på følgende forhold:

1. De rammer, som det grønlandske retsvæsen tilbyder for at sikre den rette tolkebistand.
2. I hvilket omfang der tages hensyn til nord- og østgrønlandsktalende brugere af retterne, hvor der hovedsageligt anvendes vestgrønlandsktalende tolke. Opstår der problemer, når der anvendes vestgrønlandsk over for personer, der primært taler nord- eller østgrønlandsk?
3. Tolkernes kompetencer med hensyn til sprog, tolketeknik og professionalisme.

1.2 METODE – DATAGRUNDLAG OG FREMGANGSMÅDE

For at belyse problemstillingerne har vi anvendt flere metoder til indsamling af empiri.

Undersøgelsens datagrundlag udgøres således af to forskellige spørgeskemaundersøgelser og en række kvalitative interviews, herunder fokusgrupeinterviews.

1.2.1 SPØRGESKEMAUNDERSØGELSERNE

Til at identificere væsentlige problemstillinger ved tolkning i retterne har vi foretaget:

- A. En elektronisk spørgeskemaundersøgelse til indhentning af erfaringer fra rettens aktører: anklagemyndighed, forsvarere, dommere og domsmænd.
- B. En spørgeskemaundersøgelse i papirform til indhentning af erfaringer fra tiltalte og domfældte. Disse spørgeskemaer er uddelt til alle indsatte i landets anstalter.

Det elektroniske spørgeskema er udsendt til rettens aktører via Survey Monkey ad to omgange i henholdsvis juni og august 2017. Spørgeskemaet blev sendt til 410

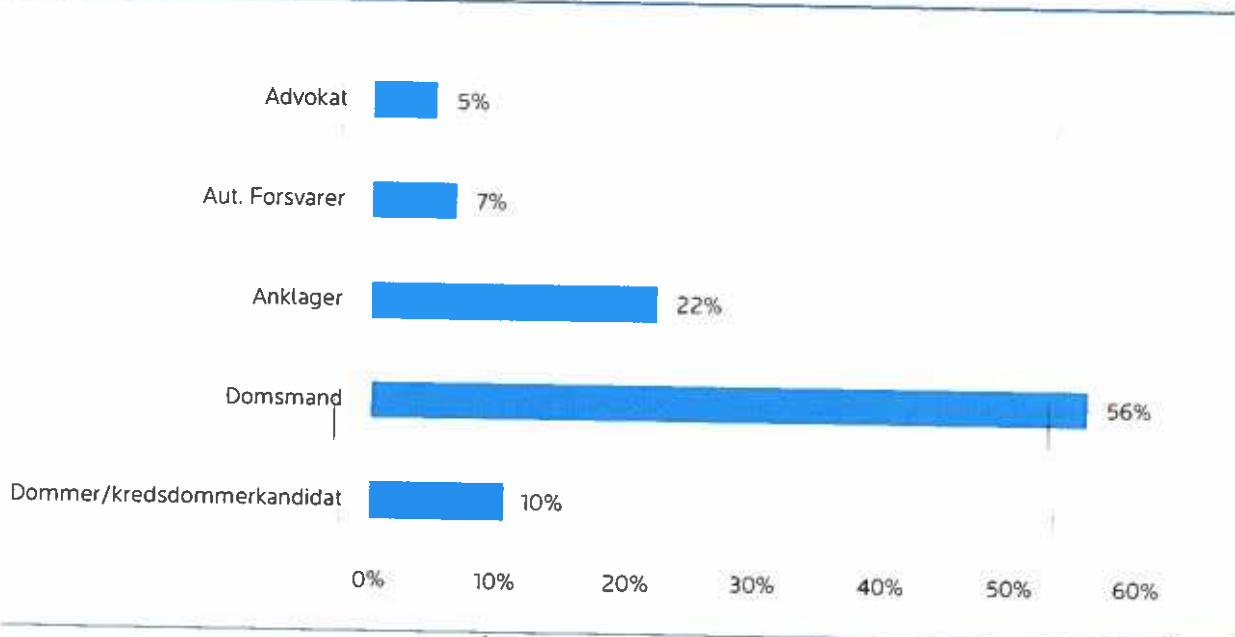
personer (anklagere, forsvarere, dommere og domsmænd).

Svarprocenten varierede inden for de forskellige grupper, hvor den højeste svarprocent på 78 sås hos gruppen af dommere (ved både lands- og kredsretter), mens der var færrest besvarelser – 28 procent – fra anklagemyndigheden. Den lave svarprocent hos anklagemyndigheden kan formentlig forklares ved, at spørgeskemaet er udsendt til samtlige politifolk med anførsel om kun at besvare, hvis man har mødt som anklager i retten mindst én gang. Flere politifolk har aldrig mødt i retten og kunne af den grund ikke deltage i undersøgelsen.

Spørgeskemaet til tiltalte og domfældte, der er udarbejdet på dansk og oversat til grønlandsk, indeholder spørgsmål om personens baggrund, erfaring med tolkning, bedømmelse af tolke kvalitet mv. (se bilag 2).

FIGUR 1: Dommere, domsmænd, anklagere og forsvarere

Spørgsmål: Er du tilknyttet retten som: Advokat, Aut. Forsvarer, Anklager, Domsmænd, Dommer/kredsdommerkandidat?

Note: N=184.

Da indsatte i landets anstalter⁶ ikke har adgang til internet, måtte en spørgeskemaundersøgelse rettet mod denne gruppe foregå ved uddeling i papirform (bilag 2). Det foregik ved, at spørgeskemaet blev sendt pr. e-mail til lederne i de enkelte anstalter. Anstaltslederne printede skemaet, som blev omdelt til de indsatte. Herefter indsamlede personalet de udfyldte skemaer og returnerede dem til os.

Svarprocenten for de mindre anstalter lå fra 50 procent i Ilulissat til 100 procent i Aasiaat, mens svarprocenten i landets største anstalt, Nuuk, med 56 pladser, udgjorde bare 5 point. Der blev udsendt rykkere to gange, dog uden at det førte til flere besvarelser. I et sidste forsøg sendte vi en interviewer til anstalten i Nuuk, der gennemgik spørgsmålene med de indsatte, som ønskede at deltage i undersøgelsen i interviewform, og afkrydsede personens besvarelse i spørgeskemaet. Hermed lykkedes det at få svarprocenten i Nuuk op på 30 procent.

1.2.2 KVALITATIV DATAINDSAMLING

De problemstillinger, som fremkom ved spørgeskemaundersøgelserne, er blevet uddybet i interviews. Der er gennemført fem fokusgruppeinterviews i de fire retskredsbyer: Nuuk, Ilulissat, Sisimiut og Qaqortoq. I Nuuk blev der gennemført to fokusgruppeinterviews, ét på grønlandsk og ét på dansk. Fokusgrupperne havde deltagelse af repræsentanter fra domstolene, anklagemyndigheden og forsvarerne. Desuden blev cheftolken fra tolkekontoret i Retten i Grønland interviewet.

Når retten sættes i Østgrønland, der hører under Sermersooq Kredsret, flyver dommere, anklagere og forsvarer fra Nuuk til Tasiilaq. For at belyse denne problemstilling blev der gennemført kvalitative interviews i Tasiilaq med østgrønlandsktalende domsmænd, dansktalende politifolk, en

vestgrønlandsktalende dommer og en vestgrønlandsktalende forsvarer.

Det danske fokusgruppeinterview i Nuuk var det eneste, hvor det lykkedes at samle hele gruppen til et fælles interview. De øvrige fokusgruppeinterviews blev gennemført med de to-tre medlemmer, der havde mulighed for at deltage, fulgt op af individuelle interviews med det/de medlemmer, som ikke kunne være til stede.

Ét fokusgruppeinterview og et individuelt interview er foregået via rettens eller politiets videokonferenceudstyr. De øvrige er enten foregået i et mødelokale i den pågældende kredsret eller på Ilisimatusarfik.

Interviewene er gennemført i perioden september-december 2017. Både fokusgruppeinterviews og individuelle interviews er udført med brug af en semistruktureret interviewguide (bilag 3). Det semistrukturerede interview sikrer, at alle problemstillinger bliver berørt, og giver samtidig mulighed for, at interviewpersonerne kan supplere med øvrige erfaringer og synspunkter. Alle interviews er transskriberet, og de grønlandske interviews er oversat til dansk. Interviewudskrifter og oversættelser er sendt til interviewpersonerne med henblik på godkendelse.

Til gennemførelse af de grønlandsksprogede interviews har vi fået hjælp af fire studentermedhjælpere, der alle er studerende fra Ilisimatusarfiks tolkeuddannelse. Interviewene i Tasiilaq blev udført af en østgrønlandsktalende studentermedhjælper. Studentermedhjælperne har gennemgået et oplæringsforløb i interviewteknik, som også indebar rollespil, hvor hver enkelt forud for interviewsituationen skulle gennemgå interviewet i rollen som interviewer.

1.2.3 FORTROLIGHED

Alle data er behandlet fortroligt, og de involverede studentermedhjælpere har underskrevet erklæring om tavshedspligt.

Af hensyn til fortrolighed er datagrundlaget udelukkende anvendt til at identificere problemstillinger. Det bliver dermed ikke fremhævet, af hvem eller i hvilke grupper de nævnte problemstillinger særligt opleves. Ved anvendelse af citater og andre udsagn i rapporten vil det derfor ikke fremgå, hvem der står bag de anvendte ytringer. Det fremgår dog ved alle citater, hvilken gruppe af aktører citatet stammer fra. Dette er medtaget, da synspunkterne kan være forskellige alt afhængig af interviewpersonens rolle under en retssag.

Safremt det i enkeltstående citater ikke har været muligt at sløre interviewpersonens identitet, er citaterne i den kontekst, som de anvendes i, blevet forelagt interviewpersonen til godkendelse.

KAPITEL 2

DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE

Myndighederne er forpligtede til at sikre adgangen til en tolk i retssager, hvor en person enten ikke forstår eller ikke i tilstrækkelig grad forstår det sprog, der bliver anvendt i retten. Der findes en række internationale og nationale bestemmelser, som sikrer retten til tolkning i retsvæsenet.

2.1 DEN INTERNATIONALE RAMME⁷

Retten til tolkning følger blandt andet af FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder⁸ samt Den Europæiske Menneskerettighedskonventions bestemmelser om retten til retfærdig rettergang. Enhver, der er anklaget for strafbart forhold, skal således underrettes om indhold og årsag for den rejste anklage på et sprog, som vedkommende forstår.⁹ I møder i retten har den anklagede ret til gratis bistand af en tolk, hvis vedkommende ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes i retten.¹⁰

Retten til tolkning efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention omfatter ud over mundtlige udtalelser, der fremkommer under hovedforhandlingen, perioden forud for hovedforhandlingen.¹¹ Den anklagede har ret til at få oversat alle de dokumenter og udtalelser, som er nødvendige for, at den pågældende kan forstå, hvad der foregår under sagen, ligesom den anklagede har ret til at gøre sig forståelig for retten. Den anklagede har imidlertid ikke et ubetinget krav på at få oversat alle sagens dokumenter.¹²

Det er et krav efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, at tolkebistanden

er vederlagsfri. Dette krav omfatter ikke kun tolkebistanden i forbindelse med hovedforhandlingen, men også tolkebistand i forbindelse med underretning om sigtelsen, grundlovsforhør mv.¹³

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har afsagt en række domme om retten til tolkning efter konventionen.

I Kamasinski mod Østrig fastslog Domstolen, at retten til tolk ikke indebærer, at myndighederne er forpligtede til at sørge for, at alle skriftlige dokumenter, der indgår i sagen, oversættes.¹⁴ Myndighederne skal dog forud for hovedforhandlingen sørge for at oversætte tilstrækkeligt mange dokumenter til, at den anklagede kan forstå indholdet af og årsagen til sigtelsen mod vedkommende og dermed har mulighed for at forsvare sig. I den konkrete sag fandt Domstolen ikke, at det var en krænkelse af retten til retfærdig rettergang, at anklageskriftet ikke var blevet skriftligt oversat.

I Cusani mod England statuerede Domstolen krænkelse og udtalte, at det var dommerens ansvar i samråd med den anklagede at vurdere dennes behov for tolkebistand.¹⁵ Krænkelse blev ligeledes statueret i Amer mod Tyrkiet, fordi dommeren ikke nærmere havde undersøgt den anklagedes påstand om, at han ikke i tilstrækkelig grad forstod retssproget.¹⁶

Efter en konkret vurdering har myndighederne pligt til at sikre sig, at den tolkebistand, den anklagede får, er tilstrækkelig, og myndighederne må om nødvendigt

skaffe anden tolkning.¹⁷ Den Europæiske Menneskerettighedskonvention stiller ikke formkrav til, hvordan tolkningen skal finde sted, ligesom konventionen ikke opstiller egentlige krav til tolkens uddannelse. Det afgørende er, om tolkningen i det konkrete tilfælde har en sådan kvalitet, at det må antages, at den anklagedes retssikkerhed ikke er blevet forringet, som følge af at vedkommende ikke behersker rets sproget.¹⁸

2.2 DEN NATIONALE RAMME

Selvstyrelovens § 20 fastlægger, at det officielle sprog i Grønland er grønlandsk. Det grønlandske sprog består, som nævnt i kapitel 1, af tre hoveddialekter: nordgrønlandsk, østgrønlandsk og vestgrønlandsk. Det er som nævnt vestgrønlandsk, der udgør det officielle sprog, til trods for at de øvrige dialekter afviger væsentligt herfra.¹⁹

Retsvæsenet i Grønland hører såvel organisatorisk som administrativt under det danske retsvæsen og er dermed en del af Danmarks Domstole.²⁰ Denne opbygning indebærer, at sagens dokumenter primært findes på dansk.²¹

Det grønlandske retsvæsen blev i 2008 reformeret med vedtagelsen af en ny retsplejelov, der trådte i kraft den 1. januar 2010.²² Loven bygger i vid udstrækning på anbefalingerne i den bagvedliggende betænkning fra Den Grønlandske Retsvæsenkommission, der i 2004 afgav en række anbefalinger til ændringer af det grønlandske retsvæsen.²³

Spørgsmålet om tolkning og oversættelse er nærmere reguleret i retsplejelovens § 95, der har følgende ordlyd:

§ 95

Retssproget er grønlandsk og dansk. Hvis ikke alle rettens medlemmer og sagens parter forstår det anvendte sprog, skal en tolk oversætte.

Stk. 2. §§ 49-51 om inhabilitet gælder også for tolke.

Stk. 3. Er det ikke muligt at tilkalde tolkebistand til det berammede retsmøde, eller vil tilkaldelse af tolk betyde en langvarig og u hensigtsmæssig udsættelse af sagen, kan et af rettens medlemmer dog oversætte.

Stk. 4. Oversætter en af de i stk. 3 nævnte personer, skal det skrives i retsbogen.

Stk. 5. En tolk kan medvirke under anvendelse af fjernkommunikation med billede, hvis det vil være forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at tolken møder samme sted som den, der skal tolkes for, og tolkning via fjernkommunikation med billede findes forsvarligt. Når der tolkes for en person, der deltager via fjernkommunikation, bør tolken befinde sig samme sted som den pågældende.

Ifølge bemærkningerne til retsplejeloven er bestemmelsen udtryk for, at man ikke har anset det for muligt at foretrække enten det grønlandske eller det danske sprog som retssprog.²⁴ I den forbindelse har man navnlig lagt vægt på, at det grønlandske retsvæsen er karakteriseret ved, at såvel grønlandsktalende som dansktalende aktører indgår i retsudøvelsen, ligesom befolkningen i Grønland er enten grønlandsk-, dansk- eller dobbeltsproget.²⁵

Det følger således af retsplejeloven, at retssproget er både grønlandsk og dansk. Det er retten, der afgør, om den enkelte retssag skal foregå på grønlandsk eller dansk. Hvis ikke alle rettens medlemmer og sagens parter forstår det anvendte sprog, skal en tolk oversætte. Et

af rettens medlemmer kan undtagelsesvist oversætte, hvis det ikke er muligt at tilkalde tolkebistand til det berammede retsmøde, eller hvis tilkaldelse af tolk indebærer en langvarig og u hensigtsmæssig udsættelse af sagen.²⁶ Det fremgår i den forbindelse af forarbejderne til loven, at det må bero på en konkret vurdering, om problemerne med at rekvirere en tolk er så store, at hensynet til at fremme sagen efter omstændighederne kan begrunde, at oversættelsen ikke sker ved brug af en tolk.²⁷

Retsplejeloven indeholder endvidere krav om, at en række retsakter, herunder anklageskrift, bevisfortegnelse og domsudskrift, skal udarbejdes på eller oversættes til et sprog, som tiltalte forstår.²⁸ For så vidt angår forklaringer afgivet i retten skal forklaringen nedskrives på det sprog, som den er afgivet på, hvorefter den pågældende får mulighed for at kommentere på, om forklaringen er gengivet korrekt i retsbogen.²⁹ Retsplejeloven indeholder ikke nogen regler om, at sagens dokumenter skal udarbejdes på personens modersmål eller det sprog, som personen foretrækker at kommunikere på.

I en kendelse fra 2009 fastslog Højesteret, at der hverken af reglerne i den grønlandske retsplejelov eller i den Europæiske Menneskerettighedskonvention kan udledes et krav om, at et anklageskrift skal foreligge på den tiltaltes modersmål. En tiltalt med grønlandsk som modersmål har derfor ikke krav på en skriftlig oversættelse af for eksempel et anklageskrift på dansk, hvis det må antages, at den tiltalte forstår indholdet af tiltalen.³⁰

KAPITEL 3

RAMMERNE FOR DEN RETTE TOLKEBISTAND

Undersøgelsen blandt de domfældte eller tilbageholdte i landets anstalter viser, at der i størstedelen af sagerne har været tolk til stede, som kunne tolke, hvis der var behov for det. 3 ud af 51 besvarelser siger, at der ikke var tolk til stede. Det fremgik dog ikke, om der var behov for tolk i de tre sager.

Det grønlandske retsvæsen har et tolkekontor under Retten i Grønland. Tolkekontoret har fire fastansatte tolke og en cheftolk, hvoraf fire fysisk er placeret i Nuuk, og en i Ilulissat. Tolkene løser opgaver både for kredsretterne, Retten i Grønland og Grønlands Landsret. Desuden er der to til tre faste freelancetolke.

Flere dommere giver udtryk for, at de foretrækker, at det er fastansatte tolke, der tolker, idet de i reglen har større erfaring med retstolkning, herunder især den juridiske terminologi og sagsgangen.

Manglen på kendskab til juridisk terminologi og sagsgangen i retten er et af de problemer, flere interviewpersoner peger på ved brugen af freelancetolke, selvom der også er en erkendelse af, at det indimellem er situationen, og at de tilstedeværende i retten så må hjælpe hinanden med at nå frem til den rette terminologi. Det er primært de fastansatte tolke, som skal dække behovet for tolkning i alle retssager i Grønland. Når tolkene ikke er optaget af tolkning i retterne, oversætter de skriftligt materiale til brug i retterne. Cheftolken vurderer, at de fastansatte tolke, suppleret med freelancetolke, kan løse alle opgaver.

3.1 TERMINOLOGI

” Terminologi, terminologi (forsvarer)

Sådan lyder svaret fra en interviewperson på spørgsmålet "Hvad ser du som det største retssikkerhedsmæssige problem?", og flere har påpeget manglen på en ensartet terminologi eller et manglende kendskab til terminologien som et problem i retstolkningen.

Den Grønlandske Retsvæsenkommission udarbejdede i 2000 en terminologiliste over de mest anvendte begreber. Denne liste har dog ikke sikret en ensartet brug af terminologi, ligesom den ikke er opdateret i forhold til, hvordan retssproget har udviklet sig i de næsten 20 år, der er gået, siden terminologilisten udkom. Derfor har de grønlandske retter udarbejdet en intern terminologiliste med de mest anvendte juridiske begreber inden for retsvæsenet.³¹ Det forventes, at alle fastansatte tolke og freelancetolke benytter denne liste og kender dens indhold. En del af termerne på listen er hentet fra for eksempel retsplejeloven og kriminalloven.

Ved udarbejdelsen af nye termer i rettens regi er det rettens tolkegruppe som helhed, der drøfter sig frem til forslag til, hvad disse kan hedde på grønlandsk, hvorefter de sendes til godkendelse hos Grønlands Sprognævn. Problemet er, ifølge cheftolken, at retten ikke får svar fra Grønlands Sprognævn på deres henvendelser til dem. Blandt tolkene er

der et ønske om, at termerne bliver officielt godkendte og dermed udbredte.

3.2 SAMTOLKNING

Under flere af interviewene bliver det fremhævet, at hvis der er tvivl om forståelsen af det sagte, eller hvorledes det skal oversættes mest korrekt, eller hvis tolken begår en fejl eller misforstår noget og dermed tolker forkert, vil de dobbeltsprogede medlemmer af retten (dommer, domsmænd, forsvarer) oftest gribe ind, hvorefter de tilstedeværende i retten sammen finder frem til den rette forståelse og efterfølgende den rette oversættelse. Denne form for "samtolkning" opfattes af alle interviewpersoner som en helt almindelig procedure og en nødvendighed for at sikre korrekt tolkning og dermed også retssikkerheden for den tiltalte.

På spørgsmålet om problemer med terminologi, ekspertudtryk ved erklæringer og latin siger henholdsvis en cheftolk og en dommer følgende:

” Så hjælpes vi bare ad. Det sker jo, at vi får præsenteret en hel masse erklæringer, retspsykiatriske erklæringer. Så hjælpes vi ad, for forsvarerne og anklagemyndigheden ved heller ikke altid helt, hvad det betyder. (cheftolken)

” Lad mig tilføje, at lægens udtalelse er meget vigtig. Oversættelserne af disse er også meget utilstrækkelige. Lægens udtalelser indeholder ord og udtryk på latin, hvilket er udfordrende. (dommer)

Disse interviewcitater antyder således et generelt problem med tolkning af komplicerede erklæringer og udtalelser, hvor rettens aktører ofte er nødt til at finde frem til en fælles forståelse.

3.3 TIL- ELLER FRAVALG AF TOLK

” Jeg er fuldt dobbeltsproget, for mig er det afgørende, hvad min klients sproglige kapacitet er og hvilke erfaringer han har med sproget. Når jeg spørger min klient, hvor meget dansk forstår du? Og de siger 50 procent eller 75 procent, så råder jeg til, at retshandlingen skal foregå på deres eget sprog, for det er vigtigt for klienten at forstå den retshandling der foregår, da den kan munde ud i en foranstaltning, så det er vigtigt, han er med hele vejen igennem. (forsvarer)

Hvorvidt der bruges tolk i retssager, afhænger af sprogkundskaberne hos de personer, der er til stede i retten. Som udgangspunkt er det sproget, som tiltalte ønsker at anvende, der er afgørende. De fleste interviewpersoner giver udtryk for, at det ofte er, når anklageren er dansksproget, at der er brug for tolk i kredsretterne, idet dommer, domsmænd og forsvarer enten er dobbeltsprogede, grønlandsk-dansk, eller primært grønlandssprogede. Såfremt der er tale om en dansksproget tiltalt, vil hele sagen som regel foregå på dansk.

En domsmand har gjort sig følgende erfaringer:

” Jeg har lagt mærke til, at når der er en dansker til stede, så er der tolk. Det er også vigtigt for mig at have tolk, når der er en dansker, fordi jeg ikke rigtig kan forstå dansk. Men der er nogle gange, hvor der ikke har været tolk, selvom der har været en dansktalende, og så prøver vi at forstå hinanden ved at hjælpe hinanden. Det er sjældent, der er sager uden tolk. (domsmand)

Ved kredsretterne kan der være stor forskel på sager i Nuuk og uden for Nuuk. I Nuuk er sagerne oftere end andre steder uden tolk, idet "Nuumiut taler dansk" (forsvarer), men dette udsagn skal tages med et gran salt, da der også er personer i Nuuk, som foretrækker grønlandsk. Interviewpersoner fra Kujalleq Kredsret beretter derimod, at de yderst sjældent har sager, hvor der medvirker tolk – faktisk havde de ikke haft nogen sager med tolk inden for det sidste år forud for interviewet (november 2017), idet alle sager var foregået på grønlandsk. De påpeger, at det som regel er, når en dansktalende advokat/forsvarer fra for eksempel Nuuk er til stede i retten, at der er brug for tolk.

Anderledes ser det ud ved sager i Tasiilaq, hvor det anslås, at der medvirker tolk i 90 procent af sagerne, da anklageren ofte er dansktalende. Hertil kommer problemstillingen med østgrønlandsk og vestgrønlandsk, som bliver behandlet i kapitel 4.

” I år har vi altid haft tolk. Det er første gang i dag (18. september 2017), hvor sagen foregik uden tolk. (forsvarer)

I Grønlands Landsret er sproget dansk, da der ikke er ansat grønlandssproget juridisk personale. Der vil derfor som udgangspunkt altid være bestilt tolk til sager i Grønlands Landsret, og først når det ved sagens begyndelse er fastslået, om der er behov for tolk eller ej, sendes tolken hjem, hvis det viser sig, at tiltalte er tilstrækkeligt dansksproget til, at sagen kan gennemføres på dansk.

3.4 TELE-VIDEO

” Når man tænker på teknologien i dag er alting meget nemmere, fordi måske for 7-10 år siden havde vi været nødt til at hente tolke fra andre byer, og det gjorde det besværligt, da vi skal have de rette begreber. Men i dag er det nemmere, fordi vi kan kontakte tolkene via videoopkald, en tolk der kan de rette begreber, og det har gjort det nemmere. (domsmand)

Det bestræbes så vidt muligt at bruge tolke, som kan være til stede i retslokalet, men i visse tilfælde er det ikke muligt, hvorfor der anvendes tele-video-udstyr, som alle retslokaler er udstyrede med. Tolkene har ligeledes mulighed for at fjerntolke via et system, der er installeret på deres computer.

Nogle interviewpersoner giver udtryk for, at det fungerer udmærket med videotolkning, men systemet har nogle svagheder, da der kan være problemer med forbindelsen, såfremt netværket (internetadgangen) ikke er stabilt. Ligeledes tager en sag ofte længere tid, når der tolkes via videolink, da det er vanskeligt at tolke simultant.

Resultatet af dårlig forbindelse kan være, at man i retssalen vælger selv at overtage tolkningen i overensstemmelse med § 95, stk. 3, i retsplejeloven:

” Altså især hvis der er tale om en tolk fra Nuuk, som skal være med via videokonferencen, og netværket ikke er stabilt, eller der er tekniske problemer, så tager vi selv over inde i retssalen, hvis det er en lettere sag og vi mener at kunne klare det, og det kan vi som regel sagtens. (dommer)

Der er forskel på praksis i kredsretterne og i Landsretten. En anden dommer siger således:

” Jeg vil sige, at det eneste tilfælde vi overhovedet kan finde på at gøre det [anvende en videotolk], er for eksempel når vi er taget til Tasiilaq, og den tolk vi skal bruge, melder sig syg. Hvis den eneste måde, vi så kan få gennemført retshandlingen på er ved at have en tolk med via video, så prøver vi at se, om det er forsvarligt, men som udgangspunkt skal tolken være til stede sammen med nogle af os. (Landsdommer).

3.5 TOLKENES ARBEJDSFORHOLD

” Min bekymring med de dygtige tolke, for der er rigtig dygtige tolke, er om vi brænder dem ud. Hvis vi brænder de dygtige tolke ud, så giver det et problem. (advokat/forsvarer)

Det er overordentlig krævende at være tolk ved retsmøder, hvor der hele tiden skiftes mellem grønlandsk og dansk. Det er mærkbart, når tolkene er udsat for et for stort pres, og der nævnes eksempler på, at tolkene bliver irritable, tolker langsommere og får svært ved at holde koncentrationen, med risiko for at der begås fejl. Der er endvidere eksempler på tolke, der er brudt grædende sammen, især under den såkaldte bunkebekæmpelsesperiode, på baggrund af en ophobning af sager i kredsretterne, herunder især i Sermersooq Kredsret og – i mindre omfang – Qaasuitsup Kredsret. I november 2013 besluttede regeringen på anbefaling fra Rådet for Grønlands Retsvæsen at nedsætte en task force til at nedbringe antallet af sager.³² Arbejdet blev populært kendt som indsatsen mod "bunkebekæmpelse, og ordningen fungerede fra medio 2014 til medio 2016.³³ Den bestod af et antal dommere og anklagere fra Danmark, som på skift udelukkende

arbejdede med at gennemføre "gamle" sager i kredsretterne.

Det er især krævende at tolke i sager, der varer mange timer og eventuelt kører over flere dage. I visse længerevarende sager deltager til tider to tolke, som begge er til stede under hele sagen, og som afløser hinanden, hvilket efter vores vurdering må være den optimale situation.

Det er derfor vigtigt, at retten sørger for, at tolken får pauser – især i de lange sager – og det er vigtigt, at tolken selv siger fra og beder om pauser, samt at tolken ved, at det er i orden at sige fra. Især bemærkes det, at tilkaldte dommere fra Danmark typisk ikke er så erfarne i forhold til at bruge tolk og derfor ikke er så opmærksomme på tolkenes behov for pauser.

Flere interviewpersoner påpeger ligeledes, at der særligt i kredsretterne relativt ofte ikke er rekvireret tolk i god tid, hvilket sætter tolken under et særligt pres, når han/hun for eksempel først indkaldes, efter retsmødet er gået i gang. Det gør det vanskeligt for tolken at være forberedt på sagens emne og i forhold til eventuel dokumentation, såsom politiaattester og lægeerklæringer samt vidneforklaringer. Det er dog forståeligt, at der til tider ikke kan gives forberedelsestid; dette gælder blandt andet ved grundlovsforhør.

Dertil kommer det psykiske pres, der kan opstå ved tolkning i retssager om særlige kriminelle forhold: "Det er altså ikke søde godnathistorier, de hører" (forsvarer).

Der er indført kollegial supervision for retsvæsenets tolke for at afhjælpe denne situation.

Disse pressede arbejdsforhold kan medføre fejl i tolkningerne, og hvis ikke rettens øvrige personale er opmærksomt, kan det efter vores

vurdering medføre retssikkerhedsmæssige problemer.

Flere interviewpersoner udtrykker stor forståelse for det pres, tolkene arbejder under, ikke mindst i for eksempel heldagssager, ligesom der generelt udtrykkes stor respekt for det arbejde, tolkene udfører, til tider under vanskelige forhold, uden at have mulighed for at forberede sig ordentligt.

En yderligere problemstilling er, at visse retssale, ikke mindst i byer uden for Nuuk, er meget små, og at der ikke i indretningen er taget højde for plads til tolken. Spørgeskemaundersøgelsen viser således, at ca. en femtedel af interviewpersonerne har svaret, at de har været ude for, at der ikke var afsat plads til tolken i en sag. Dette kan give problemer med at høre tolken, eller det kan medføre, at tolkningen høres over den talendes stemme, hvilket ligeledes kan virke forstyrrende for lytterne. Der findes tolkeudstyr i de fleste retssale, men der er eksempler på retssale uden tolkeudstyr. Tolkeudstyret vurderes ifølge spørgeskemaundersøgelserne i de fleste tilfælde til at være af minimum tilstrækkelig kvalitet. Dårligt fungerende tolkeudstyr kan være en stressfaktor for tolken, når det forventes, at der anvendes simultantolkning, da en sådan øvelse ikke kan udføres uden tolkeudstyr. Fra flere sider påpeges det u hensigtsmæssige i, at tolken simultantolker inde i salen, idet tilhørerne kan høre begge sprog på samme tid.

3.6 KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

I vidt omfang er der tolk til stede i retten, hvis der er behov for det. Der er dog forskel på kredsretterne og Landsrettens praksis på området, idet sidstnævnte som hovedregel altid har tolk til stede ved retssagens begyndelse, idet retsformanden er dansktalende. Tolken kan efterfølgende blive sendt hjem, såfremt der ikke er behov for tolkning.

I kredsretterne skal der derimod bestilles tolk, hvis det forventes, at der er behov for det. Selvom der findes faste procedurer for bestilling af tolke, giver flere interviewpersoner udtryk for, at der ikke altid er tolk til stede ved retsmødets begyndelse. Når der er anklagere til stede, der alene taler dansk, er der ofte et behov for tolkning. Som oftest er dommere, domsmænd og forsvarere dobbeltsprogede. Hvis en tolk tilkaldes med kort varsel, har han/hun ikke mulighed for at forberede sig på sagen ved for eksempel at læse sagsakterne igennem. Desuden kan det være vanskeligt for selv øvede tolke at oversætte attester af medicinsk eller teknisk karakter på stedet. Hertil kommer den manglende officielt godkendte juridiske terminologi og manglende kendskab til den.

Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheder anbefaler derfor, at:

- Retten i Grønland sikrer, at procedurerne for bestilling af tolk i god tid (for eksempel ved berømmelse) gennemføres i videst muligt omfang.
- Retterne altid fremsender eventuelle sagsakter til tolken i så god tid, at tolken har mulighed for at forberede sig på sagen. I særlige tilfælde – som for eksempel ved grundlovsforhør – kan det være svært at give tid nok til forberedelse. I de tilfælde bør sagsakter sendes så hurtigt som muligt.
- Myndigheder, der udsteder attester og lignende til brug for retssager, sørger for, at dokumenterne er oversat forud for retssagen, da den udstedende myndighed må formodes at have den sproglige ekspertise til dette.
- Oqaasiliortut – Grønlands Sprognævn opdaterer den eksisterende terminologiliste og fremover løbende godkender nye juridiske termer.

Tolkernes arbejdsforhold har stor indflydelse på kvaliteten af tolkningen. Der er mange tilfælde, hvor tolkene arbejder mange timer i træk, hvilket er meget trættende og kan gå ud over kvaliteten af tolkningen. Desuden er tolkene i reglen placeret i selve retslokalet, oftest ved siden af anklagemyndigheden, og er derfor udsat for en del baggrundsstøj, når de tolker. Rettens brugere er ofte, men ikke altid, opmærksomme på, hvilke hensyn der skal tages til tolkene for at sikre optimale arbejdsbetingelser og dermed optimal kvalitet i tolkningen.

Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheder anbefaler derfor, at:

- Retten i Grønland etablerer tolkebokse i alle retters retslokaler, så tolken/tolkene sidder afskærmede fra resten af salen, idet dette minimerer baggrundsstøj m.m. for tolken.
- Retterne sikrer, at der altid er velfungerende tolkeudstyr i retssalen.
- Retterne sørger for, at der så vidt muligt er to tolke på til en sag, især ved længerevarende sager.
- Retten i Grønland indfører et introduktionskursus i brug af tolke for alle retsvæsenets tolkebrugere: dommere, dommerfuldmægtige, kredsdommere, kredsdommerkandidater, domsmænd, anklagere, forsvarere og advokater, i samarbejde med de øvrige aktører på området.

KAPITEL 4

DIALEKTER: NORD- OG ØSTGRØNLANDSK

” Jeg har oplevet et eksempel på et grundlovsforhør, hvor vi afhørte en sigtet, hvor han forklarede på østgrønlandsk, og det blev forstået af dommeren på en anderledes måde, så undervejs kunne jeg mærke, at sigtede ikke var enig, og så blev vi nødt til at afbryde. (anklager)

” Nogle gange er der jo en situation, hvor man er nødt til at tolke fra østgrønlandsk til vestgrønlandsk og fra vestgrønlandsk til dansk. (forsvarer)

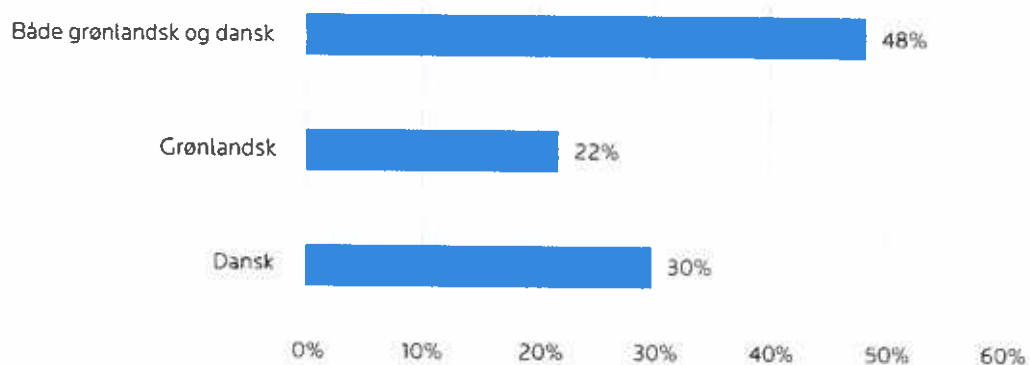
Som nævnt ovenfor i kapitel 2 har en tiltalt i medfør af menneskerettighederne ret til bistand af tolk, hvis han ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes i en kriminalsag mod ham. Formålet er at sikre, dels at den anklagede har en forståelse af, hvad der foregår under retssagen, dels at den anklagede kan gøre sig forståelig for retten. Rettigheden indebærer ikke ret til tolkning til modersmålet eller et andet sprog, hvis den anklagede i tilstrækkelig grad forstår og taler retssproget. Selvom den anklagede ikke forstår retssproget, har den anklagede ikke ret til tolkning til modersmålet, hvis vedkommende forstår og taler et eller flere andre anvendte sprog. Det må dog kræves, at der er tale om et sprog, som den anklagede behersker på en sådan måde, at den pågældende er i stand til forsvarligt at varetage sine interesser under sagen. Spørgsmålet er, om dialekter som for eksempel østgrønlandsk og nordgrønlandsk hører under denne kategori.

Det officielle sprog i Grønland er vestgrønlandsk, og der undervises i og på vestgrønlandsk i skolerne, ligesom sproget på KNR³⁴ i reglen er vestgrønlandsk. Derudover er der et antal dialekter, hvor især østgrønlandsk og nordgrønlandsk skiller sig ud. Navnlig østgrønlandsk er nærmest at betragte som et sprog for sig, som de fleste vestgrønlændere hverken forstår eller taler. Disse dialekter findes ikke som egentlige skriftsprog. Problemstillingen understreges af kommentaren fra anstaltslederen på Østkysten i forbindelse med udleveringen af spørgeskemaer til de indsatte:

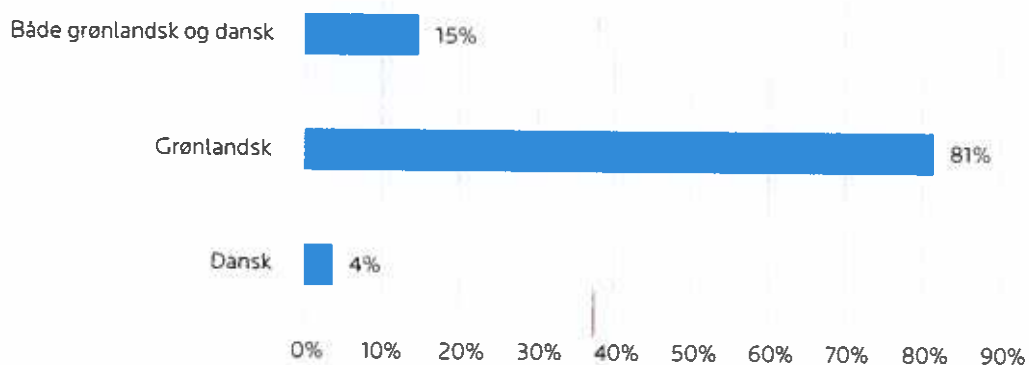
” Der gik lidt "meta" i den, da flere af de indsatte havde behov for yderligere oversættelse til østgrønlandsk. Men det gik. (e-mail af 5. juli 2017).

Figur 2 viser, at næsten halvdelen af rettens aktører taler både grønlandsk og dansk, mens cirka en femtedel foretrækker grønlandsk.

Figur 3 viser, at en meget stor andel af de indsatte foretrækker grønlandsk. Det skal bemærkes, at anden forskning³⁵ har vist, at en stor del af dem, som er tiltalte i kriminalsager, har et lavt uddannelsesniveau og derfor ikke har lært så meget vestgrønlandsk. Desuden er der en større andel af de adspurgte i anstalterne, der er østgrønlandsksprogede, nemlig ca. 20 procent, mens ca. 9 procent foretrækker nordgrønlandsk. Blandt 17 besvarelser på spørgsmålet om, hvorvidt tolken kunne tolke den grønlandske dialekt, svarede 10, at det ikke var tilfældet, hvilket understreges af kommentarerne fra interviewpersonerne.

Figur 2: Dommere, domsmænd, anklagere og forsvarere**Spørgsmål: Hvilket sprog er dit foretrukne? Dansk; Grønlandsk; Både grønlandsk og dansk.**

Note: N=184

Figur 3: Indsatte**Spørgsmål: Hvilket sprog er dit foretrukne? Dansk; Grønlandsk; Både grønlandsk og dansk.**

Note: N=54

Nedenfor ses fordelingen på dialekterne for såvel rettens aktører som de indsatte.

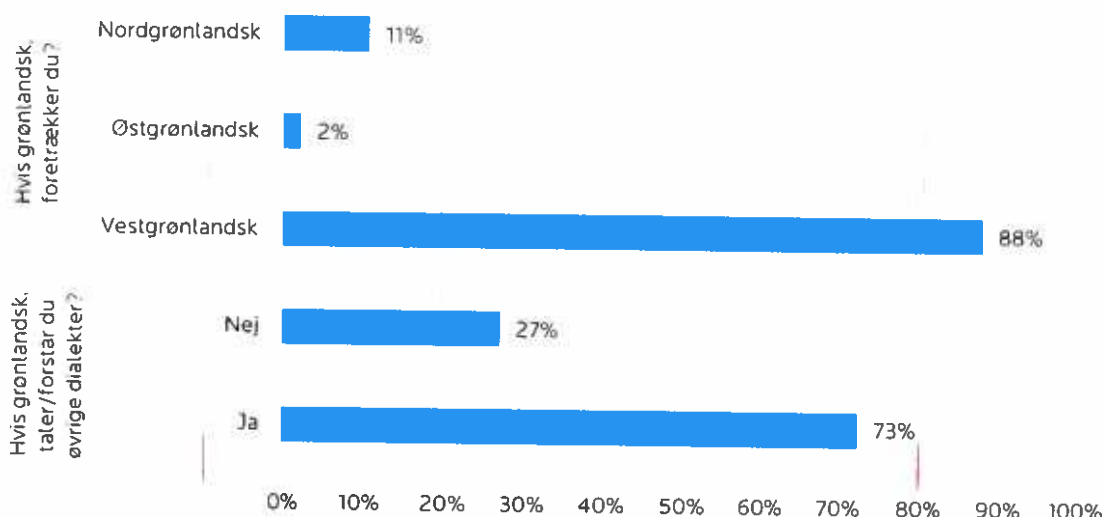
Der findes ingen præcise tal på, hvor mange personer der taler de forskellige dialekter, men som påpeget ovenfor kan der være store dialektale forskelle også mellem en by og dens tilhørende bygder:

” For hver bygd i Tasiilaq har de en dialekt, en anden dialekt end den, vi bruger i hovedbyen for eksempel Tasiilaq. (dommer)

Der er i øjeblikket ingen østgrønlandsktalende tolke blandt hverken de fastansatte tolke

i retsvæsenet, eller de uddannede tolke i Østgrønland. De lokale tolke kan være meget dygtige sprogligt, men kender måske ikke til de juridiske termer og sagsgangen i retten. Retten medbringer som regel sine egne tolke til sager uden for Nuuk, og det er problematisk ved retssager på Østkysten. Der er situationer, hvor den medbragte tolk ikke taler østgrønlandsk, og hvor det derfor har været nødvendigt at indkalde to tolke: en til at tolke fra østgrønlandsk til vestgrønlandsk og en til at tolke fra vestgrønlandsk til dansk – samme situation er set i forhold til nordgrønlandsk.

Figur 4: Dommere, domsmænd, anklagere og forsvarere
Spørgsmål: Hvis dit foretrukne sprog er grønlandsk, foretrækker du nordgrønlandsk; østgrønlandsk; vestgrønlandsk? + Hvis dit foretrukne sprog er grønlandsk, taler/forstår du øvrige dialekter?

Note: N=128/128 ("Hvis grønlandsk, foretrækker du?"/Hvis grønlandsk taler/forstår du øvrige dialekter?"). Kun respondenter, der har svaret enten "Grønlandsk" eller "Både grønlandsk og dansk" til spørgsmålet "Hvilket sprog er dit foretrukne?", har fået stillet disse spørgsmål. Bemærk, at procentandelene for spørgsmålet "Hvis grønlandsk, foretrækker du: Nordgrønlandsk, Østgrønlandsk eller Vestgrønlandsk" summer til lige over 100 procent, da nogle få respondenter har sat mere end ét kryds.

” Der har været tilfælde, hvor kredsretten var deroppe [i Qaanaaq, red.] og skulle bruge to grønlandske tolke. Det kan godt blive kompliceret med oversættelser dansk-vestgrønlandsk og så til avannaamiutuut (nordgrønlandsk), det kan godt blive meget kompliceret, og jeg er glad for, at jeg ikke har haft så mange af den slags sager. Når det går gennem så mange led, så er der noget forståelse, der ryger. (forsvarer)

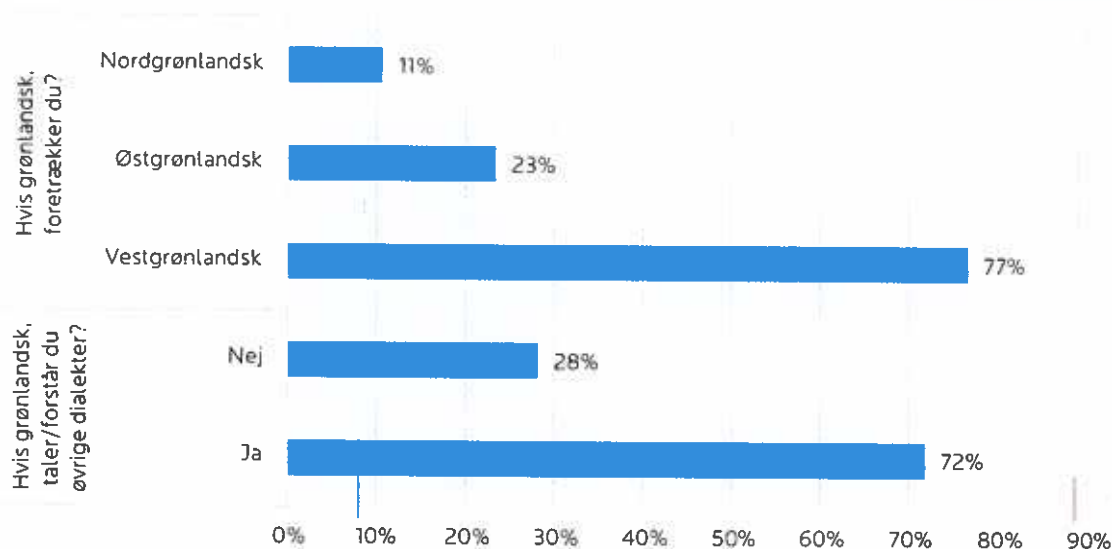
” Østgrønlandsk har vi haft mange problemer med. Det er fordi vi ikke forstår østgrønlandsk. Og vi har forsøgt at bruge lokale tolke i Østgrønland, men der har været rigtig mange problemer. Så vi besluttede os for at uddanne to af vores tolke til at kunne tale østgrønlandsk. Så vi besluttede, at de tager med til Østgrønland, og derudover forsøger de at læse sig frem til det østgrønlandske sprog. (cheftolken)

Vanskelighederne med vestgrønlandsk i forhold til nordgrønlandsk fremhæves dog ikke som så store som vanskelighederne i forhold til østgrønlandsk:

” Det ville være dejligt at have en uddannet fast tolk med erfaring her [i Tasilaq], så ville retssagen gå hurtigere. Jeg kan ikke rigtig forstå dansk og vestgrønlandsk, så det ville være dejligt med en østgrønlandsk tolk. (domsmand)

Figur 5: Indsatte

Spørgsmål: Hvis dit foretrukne sprog er grønlandsk, foretrækker du nordgrønlandsk; østgrønlandsk; vestgrønlandsk? + Hvis dit foretrukne sprog er grønlandsk, taler/forstår du øvrige dialekter?

Note: N=47/39. ("Hvis grønlandsk, foretrækker du?" / "Hvis grønlandsk taler/forstår du øvrige dialekter?"). Kun respondenter, der har svaret enten "Grønlandsk" eller "Både grønlandsk og dansk" til spørgsmålet "Hvilket sprog er dit foretrukne?", har fået stillet disse spørgsmål. Bemærk, at procentandelene for spørgsmålet "Hvis grønlandsk, foretrækker du: Nordgrønlandsk, Østgrønlandsk eller Vestgrønlandsk" summer til lige over 100 procent, da nogle få respondenter har sat mere end ét kryds.

Der arbejdes altså fra retsvæsenets side på at uddanne nogle af de fastansatte tolke også i østgrønlandsk, så de kan varetage tolkeopgaven, hvilket flere interviewpersoner nævner og udtrykker stor tilfredshed med. Da der findes ord og udtryk på østgrønlandsk, som enten ikke findes på vestgrønlandsk, eller som skal forstås på en anden måde afhængig af dialekten, sker det ligeledes, at rettens aktører taler sig frem til en fælles forståelse, jf. ovenfor om samtolkning.

4.1 ANDRE SPROG END GRØNLANDSK OG DANSK

Rapportens fokus er på tolkning mellem grønlandsk og dansk, men flere interviewpersoner har påpeget udfordringerne med andre sprog, da der findes meget få tolke, som kan tolke mellem grønlandsk og andre sprog. Det næstmest anvendte sprog i retten er engelsk, og her fungerer tolkningen godt, idet der er enkelte freelancetolke, som er meget dygtige til at tolke mellem engelsk og grønlandsk. Det gør imidlertid systemet sårbart, at det er så afhængigt af enkeltpersoner.

” Jeg har været med til tolkning af udenlandske personer, hvor retsmødet foregik på grønlandsk, og hvor der var en dansk tolk, som talte udenlandsk, det vil sige der blev brugt tre sprog, og der kan man mærke, at nogle af ordene ændrede sig i forhold til det, den pågældende mener. (anklager)

” Der er nogle enkelte freelancetolke især fra engelsk til grønlandsk. Der er en, som er meget, meget dygtig, meget professionel, igen "usynlig". (forsvarer)

Der er ikke tolke i ret mange andre sprog i Grønland, og i stedet er behovet for tolkning i andre sprog blevet løst ved, at der har været tolke med på telefonen fra for eksempel

Danmark. Der er så blevet tolket for eksempel fra rumænsk til dansk og så fra dansk til grønlandsk, altså samme situation, som indimellem opleves ved tolkning til/fra østgrønlandsk. Ofte sker der det, at den første tolkning måske bliver forkortet en smule, og den næste tolkning bliver så yderligere forkortet, så der forsvinder en del i tolkningen.

” Vi havde en sag med nogle udlændinge, hvor der var tolke via telefonen fra Danmark. Nogle af tolkene forklarede, at han mener sådan og sådan, i stedet for at oversætte ordret, så blev det forkortet. Det er det problem, jeg synes, der har været det største. Hvis der nu er en tekst, der fylder det og det, så bliver det forkortet, så det nærmest er et resumé af forklaringen med den mening, som den man tolker for, har forklaret. (anklager).

4.2 KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

Der er store problemer med at sikre god tolkning mellem de grønlandske dialekter, især østgrønlandsk, til henholdsvis vestgrønlandsk og dansk, da der ikke er uddannede tolke i retsvæsenet med tilstrækkeligt kendskab til disse to dialekter.

Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheder anbefaler derfor, at:

- Retten i Grønland sikrer, at der er faste tolke eller faste freelancetolke til rådighed for retterne, som taler og forstår østgrønlandsk og nordgrønlandsk, eventuelt ved at videreuddanne de faste tolke i øst- og nordgrønlandsk.

KAPITEL 5

TOLKENES KOMPETENCER

5.1 TOLKENES UDDANNELSE

” Der er altid nogen, der bare springer til nede fra sygehuset eller skolen ... mange af de tolke, vi benytter, er jo ikke uddannede tolke, det sætter allerede fra starten overliggeren meget lavt. (anklager)

I 2012 blev der etableret en bacheloruddannelse i oversættelse og tolkning ved Grønlands Universitet, hvor de studerende blandt andet uddannes i retstolkning. Der er pr. december 2018 dimitteret 16, hvoraf ingen har ansættelse i retsvæsenet. De tidligere uddannelser på henholdsvis Grønlands Handelsskole i Nuuk og Sprogskolen i Sisimiut indeholdte ikke specifikt retstolkning som fag eller kursus, så de tolke, der arbejder i retsvæsenet, er selv lærte inden for denne disciplin, selvom flere af dem har en tolkeuddannelse.

Indledningscitateret illustrerer den problemstilling, der især ses i yderområderne i Grønland, hvor der ikke nødvendigvis er uddannede tolke til rådighed for de tolkeopgaver, der måtte være, heller ikke i retsvæsenet, og hvor det kan være præget af en vis tilfældighed, hvem der bruges som tolk i en given situation. Dette gælder for eksempel i Østgrønland. En uddannet tolk er ikke nødvendigvis bedre end en tolk uden formel tolkeuddannelse, men blandt interviewpersonerne gives der udtryk for, at det forventes, at en god tolk har en tolkeuddannelse, og et svar lyder for eksempel:

” Det kan være vanskeligt, når vedkommende ikke er uddannet tolk. (dommer)

For at sikre kvaliteten i tolkningen i retsvæsenet skal retterne som udgangspunkt bruge retsvæsenets egne tolke eller faste freelancetolke, som er godkendt af Retten i Grønland. Det kan dog være nødvendigt at benytte andre tolke, ikke mindst i Østgrønland. Retten i Grønland er i gang med at uddanne tolke i østgrønlandsk. Dette foregår således, at en tolk fra Nuuk følger med som observatør til Tasiilaq, når der skal gennemføres retshandlinger med brug af en lokal tolk. Der er dog pt. ingen uddannede tolke i Østgrønland.

5.2 HVAD KARAKTERISERER DEN GODE TOLK?

” Af en god tolk forventer jeg, at vedkommende har en uddannelse og er neutral og kun oversætter det, der skal oversættes, og at vedkommende har de rigtige begreber, altså de juridiske begreber, eller kender de juridiske begreber. (dommer)

Dette citat illustrerer fint, hvilke kompetencer interviewpersonerne i undersøgelsen anser for vigtige for en god tolk, nemlig at tolken er kendetegnet ved:

- At være "usynlig"
- At de sproglige kompetencer er på plads, også i forhold til dialekter
- At kende til juridiske begreber og sagsgangen i retten

- At turde give udtryk for tvivl eller bede om gentagelser, forklaringer og pauser, hvis nødvendigt.

Blandt spørgeskemasvarene var følgende ligeledes højt på listen:

- At tolken er neutral
- At tolken opfører sig professionelt.

Hertil kommer spørgsmålet om tavshedspligt, som en tolk altid vil være underlagt uanset tolkeopgaven, og som må siges at høre under begrebet professionalisme. Tavshedspligten gælder alle aspekter af sagen, såvel hvad tolken hører, som hvad tolken læser eller i øvrigt erfarer i forbindelse med en sag eller under sagens forberedelse.

Som det fremgår af figur 6 og 7, lægges der ikke så stor vægt på, om tolken har den nødvendige juridiske viden og bruger de korrekte juridiske begreber, så længe tolken siger til, hvis der opstår tvivlsspørgsmål.

5.2.1 TOLKEN SKAL VÆRE "USYNLIG"

” Det jeg lægger mærke til, er når og hvis tolken er "usynlig", så er det som regel en god retshandling, og man har på fornemmelsen, at tiltalte svarer på de relevante spørgsmål på den rigtige måde. Det fornemmer man hurtigt, når man er dobbeltsproget, at der ikke er nogen misforståelser ... De gode tolke, er så at sige, dem som er "usynlige", men der er også nogle tolke, som er gode til at sige til, hvis tingene foregår alt for hurtigt. (forsvarer)

Figur 6: Dommere, domsmænd, anklagere og forsvarere
Spørgsmål: Hvilke kvalitetskriterier lægger du til grund for tolkningen, når du deltager i et tolket retsmøde? Du kan vælge flere svar.

Note: N=169. Antal ikke besvaret = 8. Antal 'ved ikke' = 7. Bemærk, at procentandelene summer til mere end 100 procent, da det ved dette spørgsmål er muligt at angive flere svar.

En anden interviewperson siger:

” En man ikke lægger mærke til. Hvor man bare kan sidde og lytte med som det mest naturlige i verden. Samtidig også en, som for mit vedkommende, hvis jeg står og holder procedure og kommer for højt op i tempo, som lige kan prikke til mig og bede mig sætte tempoet ned. Og især også at man har en følelse af, at det der bliver sagt rent faktisk også bliver oversat. (anklager)

Den gode tolkning sker, når en tolk er "usynlig". Som flere interviewpersoner beskriver det, vil det sige, at tolkningen glider let og ubesværet, at tolken har både de sproglige og juridiske kompetencer til at gennemføre tolkningen uden væsentlige fejl eller længere pauser |

den enkelte sekvens, der tolkes, og at tolken ikke henleder opmærksomheden på sig selv. Dette er der bred enighed om blandt interviewpersonerne.

5.2.2 SPROGLIGT KOMPETENT

” Det er vigtigt, at der bliver tolket forståeligt, sådan at alle nuancer kommer med. Der er jo mange følelser i sådan nogle sager, så det er vigtigt at få helheden med. Jeg forstår jo begge sprog, men for at anklager eller dommer også får de samme indtryk som vi andre gør, så det er vigtigt at de kommer med. (domsmand)

Figur 7: Indsatte

Spørgsmål: Hvilke kvalitetskriterier lægger du til grund for tolkningen, når du deltager i et tolket retsmøde? Du kan vælge flere svar.

Note: N=28. Antal ikke besvaret = 9. Antal 'ved ikke' = 17.

” Der er nogle ting, man siger ja til på grønlandsk og nej til på dansk, og det kan jo få alvorlige konsekvenser, hvis det oversættes forkert. (domsmand)

Der lægges generelt vægt på, at tolken er præcis i sin tolkning, således at budskabet kommer frem på en forståelig måde, samtidig med at alle detaljer og nuancer bliver tolket.

” Der hvor det bliver mest problematisk med hensyn til tolkning er for eksempel når man dokumenterer en politiattest. Det er der, jeg mange gange oplever, at udtryk som "over øjenbrynet" eller "under det eller det" ikke bliver oversat fuldstændigt, fordi der er nogle beskrivelser man ikke er vant til på grønlandsk. Det kan være lidt af et problem eller en udfordring. (forsvarer)

Der peges på, at det kan være overordentligt vanskeligt at tolke mellem grønlandsk og dansk, især fra dansk til grønlandsk, blandt andet på grund af forskelle i sætningsopbygning, ordforråd m.m. I den sammenhæng påpeges det, at det er væsentligt, at tolken ikke oversætter fra dansk til grønlandsk eller omvendt direkte, men gengiver meningen, samtidig med at den pågældende undgår at fortolke på det sagte, således at der ikke omformuleres i en forklaring til skade for den tiltalte. Desuden er det vigtigt, at hele forklaringen tolkes og ikke kun noget af den. Hvis tolken ikke kan følge med eller er i tvivl om noget af det sagte, er det ifølge interviewpersonerne bedre, at vedkommende giver udtryk for denne tvivl, uden at der dog skal være for mange pauser i en forklaring.

Som eksempel på nogle af de sproglige udfordringer, en tolk møder ved tolkning mellem dansk og grønlandsk, nævnes, at der ikke nødvendigvis skelnes mellem køn (han/hun) på grønlandsk. Her understreges det

derfor som vigtigt, at tolken tør give udtryk for sin tvivl. Det anses som et naturligt krav, at tolken kan tolke fejlfrit mellem de to sprog for at hindre misforståelser. Der peges på, at der ofte tolkes almindeligt talesprog fra grønlandsk til dansk, mens der fra dansk til grønlandsk ofte tolkes mere teknisk sprogbrug, juridiske termer, eksperterklæringer osv.

Det er yderst vigtigt, at alle detaljer kommer med, da der kan være stor forskel på strafudmålingen, afhængigt af om der er tale om for eksempel et slag med flad eller knyttet hånd. Her kan det være problematisk, hvis tolken ikke formår at få alle disse detaljer med. Ligeledes hænder det, at tolken ikke kan alle udtrykkene og derfor spørger rettens øvrige medlemmer om, hvilken betegnelse der skal bruges:

” Jeg forventer, at der bliver oversat helt præcist, hvad der bliver sagt. Nogle gange, afhængigt af sagstypen, er det meget afgørende præcist hvilket ordvalg der bliver brugt, og også hvordan det bliver sagt. (forsvarer)

” En tolk skal være præcis og må ikke fortolke på det, der bliver tolket fra; de meninger der kommer til udtryk, men skal forklare, hvad der bliver sagt, og så må man spørge ind til det efterfølgende, så oversættelsen bliver så præcis som muligt, og så er det vigtigt, at man kan de fagudtryk, der er. (anklager)

Ligeledes er kronologien i en forklaring ofte vigtig, også selvom det kan gå hen og blive "detaljerytteri", som en interviewperson udtrykker det.

Også blandt de indsatte i anstalterne vurderes det som vigtigt, at tolken "formidler det

sagte indhold fuldstændigt og korrekt" samt "besidder tilstrækkelige sprogfærdigheder", mens viden om juridiske begreber m.m. ikke vægter højt.

5.2.3 INDSIGT I FAGUDTRYK

” En god tolk skal kunne de ord, der bruges i retten, altså viden om juridiske ord. (anklager)

” Når man er tolk i retten, skal man have det rigtige ordforråd og den rigtige terminologi. (dommer)

Kendskab til juridiske begreber og sagsgangen var blandt spørgeskemabesvarelserne ikke det vigtigste, mens det blev nævnt som meget vigtigt af flere af interviewpersonerne. De understreger, at tolkningen glider lettere, når tolken kender dels sagsgangen og dels kender de juridiske begreber. Det kan for eksempel være ganske vanskeligt at være tolk i en retssag, hvis man aldrig har hørt udtrykket "anke" før og dermed ikke ved, hvad betydningen er. For at hjælpe både fastansatte tolke og freelancetolke har Retten i Grønland – som nævnt tidligere – en liste over juridiske ord og udtryk på henholdsvis grønlandsk og dansk, og der er en forventning om, at disse udtryk benyttes.

Det kan dog indimellem være vanskeligt at skaffe tolke med erfaring fra retsvæsenet, især uden for Nuuk, så det kan være nødvendigt at benytte tolke uden denne erfaring, hvilket smitter af på afviklingen af retssagen. Her er det vigtigt, at tolken kender sine egne begrænsninger og siger til/fra, hvis der er noget, vedkommende ikke forstår.

Det bemærkes dog også, at det kan være vanskeligt for den tiltalte, hvis sproget bliver for juridisk, idet det angives som vigtigt, at tiltalte forstår budskabet i det tolkede. Spørgsmålet

er naturligvis, om det er tolkens opgave, eller om det er op til forsvareren eller dommeren at forklare tiltalte, hvad der er blevet sagt.

Det kan være vanskeligt at gennemføre en retssag smidigt, hvis tolken ikke er bekendt med at tolke i retten. Det er dog ikke kun et spørgsmål om de juridiske begreber, men også om hvorvidt tolken kender en række medicinske og latinske begreber ved prima vista-tolkning (prima vista-tolkning er, når en tolk præsenteres for et stykke papir, som skal oversættes med det samme). Det gælder for eksempel tolkning af retslægeerklæringer, som tolken først ser på selve retsmødet og dermed ikke har haft mulighed for at forberede tolkningen af. Dette påpeges som en af de meget vanskelige opgaver, også set fra tolkenes synspunkt, idet disse er meget tekniske og ofte ligger uden for de sproglige fagområder, som tolkene i retsvæsenet typisk beskæftiger sig med. En løsning kunne være at sørge for, at sådanne erklæringer er oversat på forhånd af den udstedende myndighed.

” Man snakker om alle mulige ting i retssager, for eksempel retslægeråds-bemærkninger, retspsykiaters bemærkninger, kriminalforsorgens bemærkninger; det kommer an på, om der har været en mentalundersøgelse ... Det er derfor, det ikke kun er juridiske begreber, man skal kende, men også latinske begreber, fordi det kommer op nogle gange, og det er vigtigt. Hvis det for eksempel er retslægen, der kommer med en udtalelse, så er det vigtigt for os at forstå, hvad retslægen siger, og nogle gange skriver de, så vi ikke kan forstå det, fordi det er skrevet på latin. Så det er vigtigt, at tolken kender disse ord og kan "forklare", hvad der står. (dommer)

5.2.4 AT TURDE TVIVLE

” Det er vigtigt, at de kender deres begrænsninger og ved, om de er kommet bagud eller har brug for en pause. (anklager)

Fra flere sider peges der på vigtigheden af, at tolken tør give udtryk for tvivl, hvis der er noget, han/hun ikke forstår fuldt ud. Dette kan for eksempel være ukendte udtryk, eller hvis tolken har brug for en pause eller er i tvivl om, hvad der menes, hvis et udsagn er tvetydigt.

En af de løsninger, der ofte blev nævnt under interviewene, er, at rettens dobbeltsprogede medlemmer taler sig frem til en fælles forståelse af det sagte og en fælles oversættelse, hvis et medlem af retten giver udtryk for, at tolkningen efter vedkommendes opfattelse ikke er korrekt. Der lader altså til at foregå en vis samtolkning (beskrevet i kapitel 3.2), forstået på den måde, at når der opstår uenighed eller usikkerhed om tolkens oversættelse, så hjælper de tilstedeværende i retten, som er dobbeltsprogede i grønlandsk-dansk, hinanden og tolken med at komme frem til den rette oversættelse og forståelse af et udtryk.

” I Grønlands Landsret har vi kun dobbeltsprogede domsmænd, fordi vi har enkeltsproget retsformand. Det giver en ekstra sikkerhed. (dommer)

En tolk, der har brug for og beder om hjælp til forståelse eller oversættelse af et ord, anses ikke for at være mindre kompetent, snarere tværtimod. Det er ønskeligt, at tolken i tvivlstilfælde gør opmærksom på dette og ikke forsøger sig med en tolkning, der måske viser sig at være forkert efterfølgende. Det understreges dog også, at der ikke må være for mange pauser på grund af manglende viden, da forklaringer bliver afbrudt, hvilket kan give

dårligere sammenhæng i forklaringerne for tilhørerne.

5.2.5 NEUTRALITET

” Det vigtigste af alt er neutralitet. At man er loyal over for det materiale, man har, og det er derfor vigtigt ikke at fortolke på det, en person fortæller. (anklager)

” Tolken skal være neutral efter min mening. Tolken skal jo ikke holde med politiet og skal heller ikke holde med forsvareren. De skal jo være neutrale. Fordi de jo netop bare skal oversætte hvad der bliver forklaret og ikke have nogen holdning til det, der bliver forklaret. (anklager)

” Man skal stole på den tolk, man har, og tolken må ikke gå ind og stjæle billedet. (dommer)

Ud fra et tolketeoretisk og tolkeetisk perspektiv er neutraliteten yderst vigtig. Tolkene selv er ligeledes meget opmærksomme på dette:

” At man opfører sig etisk korrekt. Vi har jo den her tolkeetik, som vi skal lægge vægt på. Det synes jeg er vigtigt. (cheftolken)

Hvis det sagte er tvetydigt, bør tolken forsøge at få tvetydigheden med i oversættelsen, og så må sagens parter spørge ind til detaljerne efterfølgende. Tolken kan naturligvis stå i en situation, hvor det er umuligt at tolke tvetydigheden, og så kan tolken enten spørge taleren om, hvad der præcist menes, eller give udtryk for sin tvivl, således at rettens parter kan tale sig frem til en fælles forståelse, jf. afsnit 3.2 om samtolkning.

Blandt spørgeskemabesvarelsenerne vægter neutralitet og professionalisme meget højt. Her mener 45 procent, at neutralitet er et vigtigt kvalitetskriterium, mens 51 procent peger på, at professionalisme er et vigtigt kvalitetskriterium. I kommentarerne understreges det blandt andet som vigtigt, at tolken er sin rolle bevidst, kender sagen og sagsgangen samt møder forberedt og til tiden. Der gives eksempler på tolke, som ikke har været til stede ved retssagens begyndelse, hvilket forsinker sagen og kan medføre lavere kvalitet i tolkningen, hvis der skal tilkaldes ny tolk. Ligeledes er det vigtigt, at tolken ikke med sin opførsel stjæler billedet eller fylder for meget:

” Nogle tolke indlever sig i det, de oversætter, så de eksempelvis gestikulerer, hvorved de tiltrækker sig opmærksomhed. Det er ikke hensigtsmæssigt. (besvarelse af elektronisk spørgeskema, dommer)

5.3 PROBLEMATISKE TOLKNINGER

” Selvfølgelig reagerer vi, når vi synes, noget er uacceptabelt. Vi rækker hånden op og siger, det synes vi er uacceptabelt. Så hjælper vi hinanden og retter på det, der skal rettes. (forsvarer)

” Når der er ved at opstå en misforståelse. Især hvis det er en dansksproget anklager, der er ved at misforstå noget. Som regel, hvis det er en grønlandsk dommer, så kan han/hun gribe ind. (domsmand)

Som allerede nævnt foregår der et vist samarbejde om tolkningen i retssagerne, hvis tolken er i tvivl om oversættelsen eller forståelsen af et begreb, eller hvis et af rettens medlemmer påpeger ukorrektheder i tolkningen. Det er især dobbeltsprogede

domsmænd, dommere og forsvarere, der griber ind. Ofte er det, når et ord kan forstås på flere måder og bliver tolket på den ukorrekte måde, at en af rettens aktører, der taler begge sprog, griber ind. Det er problematisk, hvis tolken på egen hånd begynder at fortolke, hvad der er blevet sagt, hvis det udtrykte kan opfattes tvetydigt, eller hvis tiltalte for eksempel udtrykker sig vagt. Hos enkeltsprogede medlemmer af retten kan der opstå tvivl, hvis en lang udtalelse bliver oversat meget kort, idet det er tvivlsomt, om alle detaljer er blevet oversat.

” Når man ikke forstår sproget, er man jo nødt til at tro på, at det man får tolket er det, der bliver sagt, og hvordan kan jeg så vide, når det går galt? Det kan jeg, når domsmændene eller dommeren bryder ind i tolkningen og siger: "Det er ikke det, der bliver sagt ...". Det er et problem for mig, og jeg synes også, det er et problem for retssikkerheden. (anklager)

” Når jeg en meget sjælden gang overtager eller ikke overtager, men siger til tolken: "Du glemte lige det her", så har det været i forbindelse med, at når den tiltalte eller et vidne har afgivet forklaring i kronologisk orden, så er det tit, at tolken kan glemme en sætning, men jeg skal som retsformand skrive det hele ned, og så gør jeg opmærksom på det, hvis tolken har glemt noget. (dommer)

Det sker af og til, at rettens medlemmer griber ind i en tolkning. Blandt besvarelsenerne til det elektroniske spørgeskema har ca. to tredjedele svaret "sjældent" eller "det hænder" på spørgsmålet om, hvorvidt de har grebet ind i tolkningen i en retssag. Blandt de indsatte har kun meget få grebet ind. Forklaringen kan

være, at de kun forstår det ene sprog, eller at indgriben sker via deres forsvarer.

Der er dog enighed blandt alle interviewpersonerne om, at de ville gribe ind i de tilfælde, hvor tolken ikke formidler hele indholdet. Blandt indsatte ville en større andel ligeledes gribe ind, hvis de var i tvivl om tolkens habilitet. At denne svarmulighed ikke vægter højt hos rettens aktører, kan muligvis skyldes, at de ikke anser tolkene for at have habilitetsproblemer i sagerne. Kun 10 procent har svaret, at de ville gribe ind i denne situation, mens den kun i ringe omfang bliver nævnt som et problem i interviewene.

” Er der nogen misforståelser eller nogen nuancer, så skal man lige markere sig. (forsvarer)

” Jeg oplever, at der er problemer med tolkningen. Og det er ikke sjældent, at der er problemer med tolkningen – jeg vil sige, at det er meget personafhængigt, i forhold til hvem der tolker. Jeg kan noget grønlandsk, jeg er ikke flydende, men jeg har været inde og rette mange forskellige tolke i forhold til det, som bliver sagt. Hvor jeg så gør opmærksom på, at der efter min opfattelse ikke er tolket korrekt, og jeg mener, det skal forstås på en anden måde. Og så bringer jeg det helt åbent i spil for anklageren og for retten, sådan der kan blive taget stilling til det. Og i otte ud af ti tilfælde, hvor jeg påpeger noget, har jeg haft ret i den bekymring. (forsvarer)

Som nogle interviewpersoner påpeger, er der forskel på fejl. Nogle fejl er meget grelle og skal rettes, mens andre er i småtingsafdelingen og ikke har betydning for selve sagen eller forklaringen, hvorfor man kan lade dem

passere. Der nævnes også eksempler på tolkning, der ikke som sådan er forkert, men som i konteksten er forkert på grund af tilhørernes, herunder tolkens, forskellige måder at opfatte tingene på. Der er derfor ikke tale om en generel fejl, men en fejl ud fra meningen eller konteksten i en given situation.

” Jeg har været ude for, at spørgsmålet går på, om min klient har gjort en vis gerning, hvor tolken siger, at det har han, og det mente jeg ikke var rigtigt, det har han ikke sagt – han sagde det direkte modsatte. Så der er helt oplagte ting, der er gået galt. (forsvarer)

Som understreget ovenfor skal tolken være loyal over for sit materiale, altså de forklaringer, der gives, og ikke selv vælge ud, hvad der er relevant at oversætte:

” Jeg har oplevet en tolk, der ikke oversætter det hele, fordi han/hun tilsyneladende selv vurderer, om det har relevans. Det har jeg påtalt efterfølgende. Det er mig, der sorterer i, hvad der har relevans, uanset hvor kedeligt det virker. (dommer)

I disse tilfælde giver de dobbeltsprogede interviewpersoner udtryk for, at de altid griber ind, mens det hos for eksempel dansksprogede interviewpersoner kan være vanskeligt at gribe ind, fordi de netop ikke ved, om alt er blevet tolket.

Ligeledes kan tempoet blive for højt for tolken, ikke mindst ved de lange retsmøder, hvor tolken kan blive træt. Resultatet er, at forklaringer skal gentages i et langsommere tempo, så tolken kan følge med og få det hele med. Det er især ved simultantolkning, at der er risiko for, at tolken ikke får det hele med på grund af et højt tempo.

En løsning på dette kan være, at retten beder tolken skifte fra simultantolkning til dialogtolkning, hvor mindre passager oversættes efterhånden og altså ikke sideløbende. Denne proces tager længere tid, men kan på den anden side være med til at sikre en mere korrekt tolkning, idet der ikke er forstyrrelser fra to sprog på samme tid. En anden løsning kan være at indføre flere pauser eller have flere tolke på en sag.

” Jeg har nogle gange sagt, at tolkene skulle holde op med at simultantolke og dialogtolke i stedet for. Det kan være ud fra en fornemmelse af, at der kommer for meget. Man når simpelthen ikke at få det hele med. Så hellere at det tager lidt mere tid. Så kan tolken sidde og koncentrere sig om at tage noter, mens svaret kommer, og så får

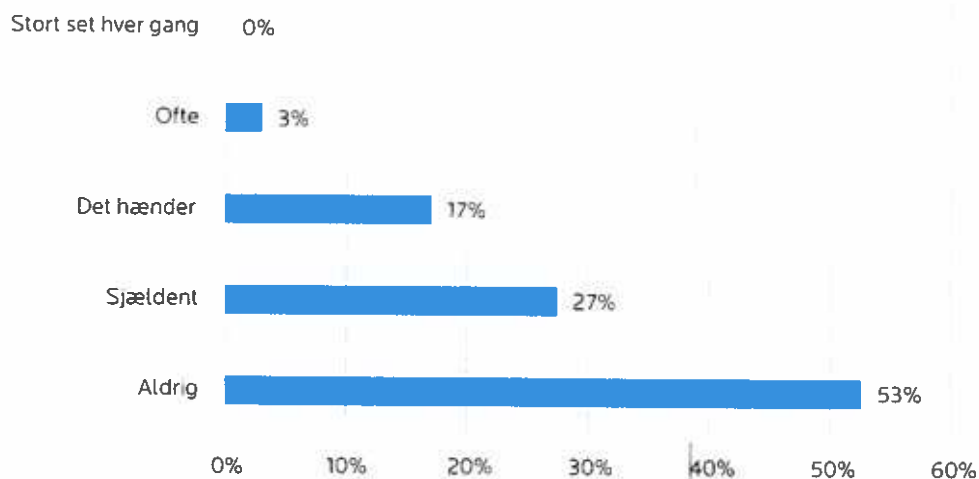
man det oversat, og så kommer næste spørgsmål. Så er man ligesom sikker på, at man får det hele med. (dommer)

I spørgeskemaerne blev der også spurgt til, om respondenterne tror, at tolkningen har påvirket udfaldet af en kriminalsag.

Blandt rettens aktører mener 80 procent af respondenterne, at tolkningen sjældent eller aldrig har påvirket sagens udfald. Dette tyder på, at retssikkerheden ikke er udfordret ved anvendelse af tolk.

Til gengæld mener næsten halvdelen af de adspurgte indsatte, at tolkningen har indflydelse på dommens udfald, mens 13 procent mener, at det sker hyppigt. Dette tyder på, at denne gruppe oplever, at tolkningen har en væsentlig betydning for udfaldet af sagen.

Figur 8: Dommere, domsmænd, anklagere og forsvarere
Spørgsmål: Tror du, at der bliver afsagt domme, hvor tolkningen har påvirket udfaldet af sagen?

Note. N=135. Antal ikke besvaret = 9. Antal 'ved ikke' = 40

Interviewene samt svarene til spørgeskemaundersøgelserne viser, at det er af stor betydning, at for eksempel forsvareren forstår begge sprog og kan gribe ind, såfremt vedkommende opdager fejl eller utydeligheder i tolkningen til skade for klienten. Som udgangspunkt er dommere og domsmænd i kredsretterne dobbeltsprogede. Dette betyder, at de ligeledes har mulighed for at gribe ind ved eventuelle fejltolkninger eller misforståelser.

5.4 UDSKIFTNING AF TOLK

Flere interviewpersoner nævner situationer, hvor andre medlemmer af retten overtager tolkningen, fordi den fremmødte tolk ikke magtede opgaven, men det lader dog til at høre til sjældenhederne, at tolken ligefrem udskiftes helt undervejs.

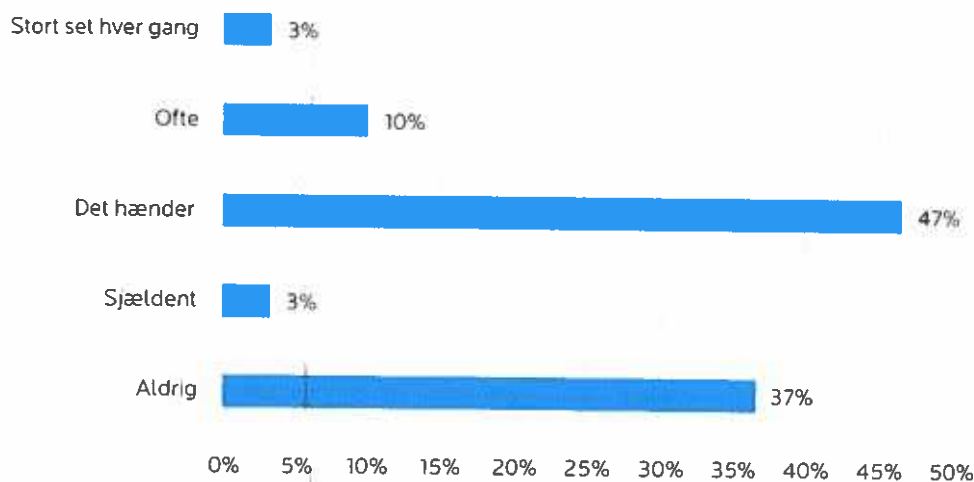
” I cirka halvdelen af de sager, vi førte tidligere på året, var dommeren nødsaget til at overtage tolkeopgaven, idet tolken ikke havde tilstrækkelige sproglige kundskaber. (besvarelse af elektronisk spørgeskemasvar, anklager)

Dette citat kan tyde på, at der udskiftes tolke i en uendelighed i retssagerne, men ifølge interviewene hører det til sjældenhederne. Udskiftning af en tolk, der ikke magter opgaven, er en sikring af retssikkerheden. Hvis det viser sig, at tolken ikke har de nødvendige kompetencer og kvalifikationer til opgaven, vil et medlem af retten overtage tolkeopgaven, ligesom førnævnte samtolkning er et almindeligt forekommende fænomen for at sikre en fælles forståelse af det sagte og det tolkede.

Det er vigtigt at skelne mellem planlagt udskiftning af tolken, som følge af at sagen kører over flere dage eller over mange timer,

Figur 9: Indsatte

Spørgsmål: Tror du, at der bliver afsagt domme, hvor tolkningen har påvirket udfaldet af sagen?

Note: N=30. Antal ikke besvaret = 7. Antal 'ved ikke' = 17.

så der er flere tolke på, og udskiftning af tolken undervejs på grund af manglende kompetencer hos tolken.

Det tilstræbes at have samme tolk under hele retssagen, også ved fortsatte sager over flere dage. Ideelt vil der være to tolke tilknyttet de længere sager, jf. ovenfor om tolkenes arbejdsforhold. Det optimale er at have samme tolk til hele sagen, idet tolken er inde i sagen og ideelt set har haft mulighed for at forberede sig på hele sagen. Herudover undgår man, at en udskiftning af tolken for eksempel smitter af på rettens opfattelse af tiltaltes troværdighed. Der sker jævnligt udskiftning af tolken ved sager over flere dage:

” Jeg har ikke været ude for, at tolken er blevet udskiftet undervejs, men at der for eksempel har været en tolk om formiddagen og en anden om eftermiddagen. (forsvarer)

” Jeg har oplevet en sag, hvor en tolk kommer den første dag, og så bliver pågældende skiftet ud med en anden på grund af at man ikke havde planlagt det”. (anklager)

” Vi prøver at køre med den samme tolk, hvis det ikke er for tidsmæssigt uoverskueligt. Der er nogen tolke, der også siger, at hvis de kommer ind på dag to af en sag, så er spørgsmålet hvor meget de lige får læst op på sagen. (dommer)

” Når vi kører en sag over flere dage, så har vi som regel flere tolke på, og de får alle sagsakterne udleveret. Når den ene tolk skal have pause, for eksempel hvis vi har kørt 3-4 timer med meget få pauser, så skal de jo udskiftes med en frisk, især når det er simultantolkning. Og dagen efter kommer de samme tolke igen, så det er ikke sådan, at den anden tolk, som tager over, ikke kender sagen. (dommer)

Flere har oplevet, at det har været nødvendigt at udskifte tolken på grund af manglende kompetencer eller store problemer med tolkningen:

” Det grelleste jeg har været med til, var at jeg simpelthen måtte tilkalde en anden tolk. (dommer)

” Jeg husker en enkelt sag, hvor jeg som forsvarer var nødt til at give dem et ultimatum: mig eller tolken, hvor jeg ønskede en anden tolk. (forsvarer)

” Jeg har oplevet, at dommeren overtager tolkeopgaven fra tolken, fordi det ikke er blevet tolket godt nok. Eller hvor jeg selv siger: jeg oversætter det bare selv, og hvor dommeren siger: okay, hvor man ligesom læser op og så oversætter jeg det selv i stedet for at tolken gør det. Selvfølgelig med rettens og forsvarerens tilladelse. (anklager)

Af retsplejelovens § 95 fremgår, at retssproget er grønlandsk og dansk. Hvis ikke alle rettens medlemmer og sagens parter forstår det anvendte sprog, skal en tolk oversætte. Af stk. 3 fremgår, at et af rettens medlemmer kan oversætte, hvis det ikke er muligt at tilkalde tolkebistand til det berammede retsmøde, eller

hvis tilkaldelse af tolk vil betyde en langvarig og uhensigtsmæssig udsættelse af sagen.

” Den [§ 95] har jeg så brugt nogle gange selv, og jeg har ikke hørt, at jeg skulle have oversat forkert, nok også fordi jeg har så meget erfaring i at fungere som dommer, og jeg har hørt vores tolke oversætte en del, både mundtligt og de dokumenter, som de har oversat. (dommer)

En anden interviewperson giver dette eksempel:

” Jeg har oplevet, at tolkningen var så dårlig, at vi var nødt til at afslutte retssagen. Da vi så startede igen, kom vi til at mangle en tolk, og her var det anklageren, der var nødt til at være både anklager og tolk. (domsmand)

Denne sammenblanding af roller kan være problematisk, da anklageren bør fokusere på sin anklagemyndighed, dommeren på sin dommergerning osv.

Desuden kan der rejses tvivl om tolkningens upartiskhed, når enten anklageren eller forsvareren overtager rollen. Hvis en anklager eller en forsvarer overtager tolkerollen, kan man frygte, at der vælges ord, som gør det sagte stærkere eller svagere.

Hvad angår den situation, hvor dommeren overtager tolkerollen, er det ikke et spørgsmål om upartiskhed, men snarere en hensyntagen til, at dommeren bør kunne nøjes med at fokusere på sin egentlige rolle og ikke også skal tolke. For eksempel vil en tolk ikke nødvendigvis efterfølgende huske det indholdsmæssige i, hvad vedkommende har tolket.

5.5 FORSKEL I TOLKNING TIL/FRA GRØNLANDSK

” Der er stor forskel på at oversætte fra grønlandsk til dansk og omvendt. Ofte har tolke kun et begrænset dansk sprog, hvorfor det kan være vanskeligt for dem at oversætte korrekt. (besvarelse af elektronisk spørgeskema, domsmand).

” Det er et problem, når dansk bliver oversat direkte til grønlandsk og ikke på den grønlandske måde at sige det på. Det er for tolken altid en udfordring, når man får information fra dansksprogede og skal omsætte det til forståeligt grønlandsk, uden at det ændrer betydning. (forsvarer)

” Det er selvfølgelig svært med, at det ene sprog er beskrivende, og det andet er så konkret. (dommer)

” Der oplever jeg – det er især skriftlig oversættelse – hvor man en gang imellem kan godt miste tråden, når der bliver byttet rundt på han og hun i en oversættelse, så er man til sidst sat godt og grundigt af. Hvem er det reelt, der bliver snakket om. (anklager)

” Os, der sidder her, er vant til at håndtere det, der bliver sagt og lægge det ind i den baggrund, som nu ligger her. Men jeg kunne forestille mig, at det er en udfordring, når der kommer en dansk sætled dommer ind, som måske ikke lige ved, hvad det betyder, når der er en der for eksempel siger ”jeg ville ellers gerne have gjort ...” Så kan det godt være at man lægger en anden betydning i, end det som vi ville have gjort. (forsvarer)

For en dansksproget vil ovenstående oftest give indtryk af, at vedkommende havde til hensigt at gøre noget andet, end personen rent faktisk gjorde. "Ellers" bruges imidlertid ganske ofte af grønlandssprogede i situationer, hvor det normalt ikke ville blive brugt på dansk, og kan derfor blive misforstået. Dette understreger vigtigheden af at være bevidst om, at misforståelser også kan opstå ved brugen af diverse småord.

Da grønlandsk og dansk er meget forskellige sprog, er det interessant at undersøge nærmere, om der opleves forskel i tolkningen henholdsvis til grønlandsk og til dansk. Der er hovedsageligt enighed om, at der ikke opleves forskel i kvaliteten, men flere mener dog, at det nok er nemmere at oversætte til dansk fra grønlandsk, idet det påpeges, at det typisk er lægmandssprog, der oversættes fra grønlandsk til dansk, mens det er juridisk sprog, der oversættes til grønlandsk.

” Der hvor der kan være noget, er i fagterminologien i jura, der er noget på grønlandsk, men det er ikke så detaljeret, hvor den danske terminologi er meget mere detaljeret. Nogle gange sidder de fast i de danske ord og har svært ved at få det oversat, nogle gange er det fordi det ikke findes. Alle arbejder på at udvikle netop den grønlandske fagterminologi og få den brugt. (forsvarer)

Desuden er der en række erklæringer af mere eller mindre teknisk karakter, for eksempel retslægeerklæringer med særlige fagudtryk, som skal tolkes på stedet (prima vista-oversættelse), hvilket kan være vanskeligt, ikke kun på grund af manglende viden hos tolken om fagudtrykkene, men i høj grad på grund af manglende viden om indholdet, idet:

” Man kan ikke tolke det, man ikke har forstået. (dommer)

En interviewperson gør opmærksom på, at man som tilhører kan opleve en forskel i kvaliteten på grund af tolkens udtale af det danske sprog, og det kan gøre, at man tror, at kvaliteten af det tolkede er lavere, selvom det ikke er tilfældet. I øvrigt udviser interviewpersonerne tilfredshed:

” Jeg synes, det er det samme fra grønlandsk til dansk og fra dansk til grønlandsk, altså den tolk vi bruger er god til begge dele. (domsmand)

” Vi har en fast tolk her, og når det er ham, så leverer han godt både på dansk og grønlandsk. (forsvarer)

5.6 FREELANCE- ELLER FASTANSATTE TOLKE

” De tolke, som er fastansatte i retten er gode. Der kan være problemer, når vi er nødt til at bruge eksterne tolke. (besvarelse af elektronisk spørgeskema, dommer)

” Her i Nuuk synes jeg ikke, det er det helt store problem. Det er mit generelle indtryk, at de freelancetolke, der pludselig bliver indkaldt til retsmøde, ikke er noget problem. (forsvarer)

Det foretrækkes at anvende retsvæsenets fastansatte tolke, idet disse kender terminologien, har øvelsen og erfaringen og kender sagsgangen i kriminalsager. Niveaue hos disse tolke anses også for at være meget højt. Derudover er det hensigten, at freelancetolke skal være godkendt af Retten i Grønlands tolkekontor. Dette kan dog ikke altid lade sig gøre, og niveaue hos freelancetolkene

opleves som meget svingende: Nogle er meget dygtige, mens andre har problemer enten med sproget eller med den særlige juridiske terminologi.

” Jeg synes, at det der er udfordringen, er at der er store kvalitetsforskelle på tolkene. De fastansatte er enormt dygtige. Der kan være store individuelle forskelle. (forsvarer)

Som nævnt ovenfor er det især nødvendigt med freelancetolke i forhold til dialekterne, og her synes der at herske en vis tilfældighed med hensyn til kvaliteten af tolkningen. Dette søges af og til løst ved hjælp af videotolkning eller telefontolkning med en tolk siddende et andet sted end der, hvor retssagen kører.

Manglen på uddannede tolke flere steder i Grønland er et generelt problem, som smitter af på retsvæsenet.

” Vi har oplevet [at der er forskel], og det er tydeligt, at de ikke kan de rette begreber, men det er bedre end ingenting. (dommer)

Retten i Grønlands tolkekontor i Nuuk skal sørge for tolke til alle retssager, og de lokale kredsretter skal henvende sig der for at bestille en tolk til en given sag. Som udgangspunkt skal der altså benyttes tolke, som er godkendt af tolkekontoret, men det kan være nødvendigt i pressede situationer at bruge andre tolke. Kravene til godkendelse fra tolkekontoret er i øvrigt ikke præciseret, og som regel lader man det komme an på en prøve. Nogle klarer det godt, men hvis der kommer mange tilbagemeldinger til cheftolken om manglende tilfredshed, bliver der reageret på det.

5.7 TOLKENES GENERELLE NIVEAU

” Jeg har indtryk af, at vores egne tolke, som arbejder ved Retten i Grønland, i hvert fald ligger på en 3'er med pil opad [på en 5-punkt-skala]. (forsvarer)

” Så snart en sag er lidt kompliceret, er det alfa og omega, at tolken er knivskarp og i øvrigt fuldstændig neutral, ellers taber man sagens kerne på gulvet i sproglige forviklinger. (elektronisk spørgeskema, anklager)

” Tolken blev ikke færdig med sin oversættelse før næste sætning gik i gang. Når han/hun blev usikker, gik han/hun i stå, hvilket var til gene. (indsat)

Under de individuelle interviews og gruppeinterviewene blev interviewpersonerne bedt om at vurdere tolkenes generelle niveau. Det kan selvsagt være vanskeligt at gøre, da der kan være ganske stor forskel fra tolk til tolk. Det bemærkes dog, at der generelt er tilfredshed med tolkenes niveau, hvilket især gælder de fastansatte tolke. Der, hvor der især opleves problemer, er ved brugen af freelancetolke, da disse i visse tilfælde ikke kender nok til de juridiske begreber eller ikke tolker præcist nok.

På spørgsmålet om, hvor tolkenes generelle niveau ligger i forhold til den udleverede 5-punkt-skala (bilag 4), ligger de fleste vurderinger på niveau 2-3, med en række kommentarer tilknyttet. Denne generelle vurdering af tolkene kan skyldes, at der i retsvæsenet primært benyttes fastansatte tolke samt enkelte freelancetolke med erfaring fra retstolkning. Som tidligere nævnt peges der især på problemer og udfordringer, når det ved retssager uden for Nuuk er nødvendigt at benytte en lokal freelancetolk, som dels

måske ikke er uddannet tolk, dels ikke har den store erfaring med retstolkning. Her placeres tolkningens kvalitet i den nederste del af skalaen (bilag 4). Dette er primært i Østgrønland, og det fremhæves da også fra flere sider, at der ikke altid kan skaffes en østgrønlandsktalende tolk med erfaring og/eller uddannelse ved sager i Østgrønland (se kapitel 4), ligesom der blandt de øvrige interviewpersoner nævnes eksempler på tolke, der ikke levede op til kravene, og som derfor ikke blev brugt igen og i helt særlige tilfælde blev udskiftet.

” Så har jeg det problem, at jeg ikke forstår grønlandsk, så jeg kan dårligt vurdere sagligt, hvor dygtig eller hvor god tolkningen er, men ud fra hvad jeg oplever, usikkerheden mellem den tiltalte, dommeren, tolken og domsmændene, så tror jeg, at tolkningen er uacceptabel. Det er mit bedste bud. Jeg

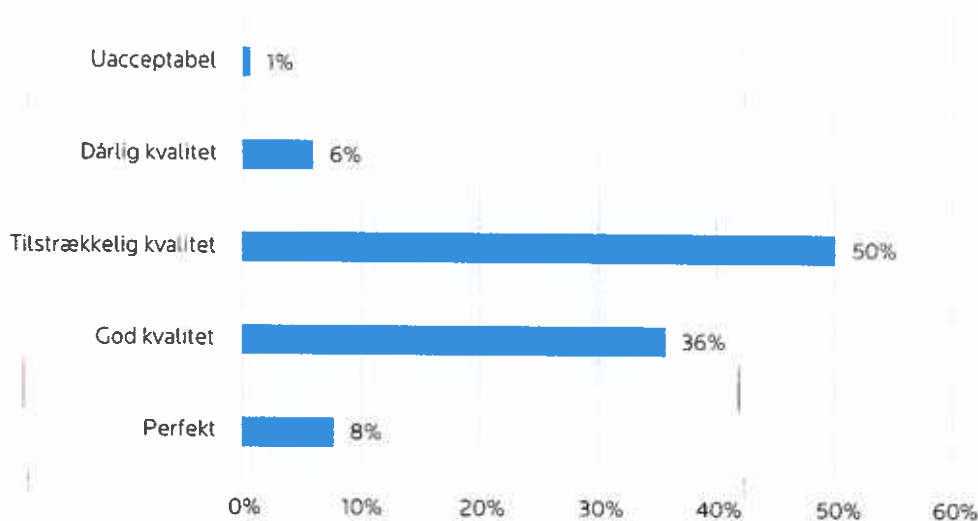
tror ikke på, at det er ordentlig tolkning, der foregår. (anklager)

Den elektroniske spørgeskemaundersøgelse peger ligeledes på udfordringer ved brug af tolke:

” Jeg har en fornemmelse af, at tolkningen i retten ofte er yderst mangelfuld, og at dommeren ikke har overblik over eller forståelse for, at tingene skal oversættes, før danske anklagere kan virke. Her skal navnlig nævnes kredsdommerkandidaterne, som ofte "glemmer", at der skal tolkes. Det er min personlige opfattelse, at med de ekstremt dårlige tolkninger, som foregår, er retssikkerheden ikke til stede" (besvarelse af elektronisk spørgeskema, anklager)

Figur 10: Dommere, domsmænd, anklagere og forsvarere

Spørgsmål: Hvordan er dit generelle indtryk af tolkekvaliteten i de tolkede retssager, som du har deltaget i?

Note: N=168. Antal ikke besvaret = 8, Antal 'ved ikke' = 8

Figur 10 og 11 viser svarene på spørgsmålet "Hvordan er dit generelle indtryk af tolke kvaliteten i de tolkede retssager, som du har deltaget i?" Spørgeskemaundersøgelsen blandt rettens brugere viser, at ca. 42 procent mener, at tolkningen er "perfekt" eller af "god kvalitet", mens yderligere 47 procent vurderer kvaliteten til at være "tilstrækkelig". Et lignende billede tegner sig blandt de indsatte i anstalterne, hvor 25 procent mener, tolkningen har været "perfekt" eller af "god kvalitet", og hvor ca. 40 procent mener, at tolkningens kvalitet har været "tilstrækkelig". Blandt de indsatte mener 8 procent, at tolkningen har været "uacceptabel", mens det tilsvarende tal hos rettens aktører ligger på under 1 procent.

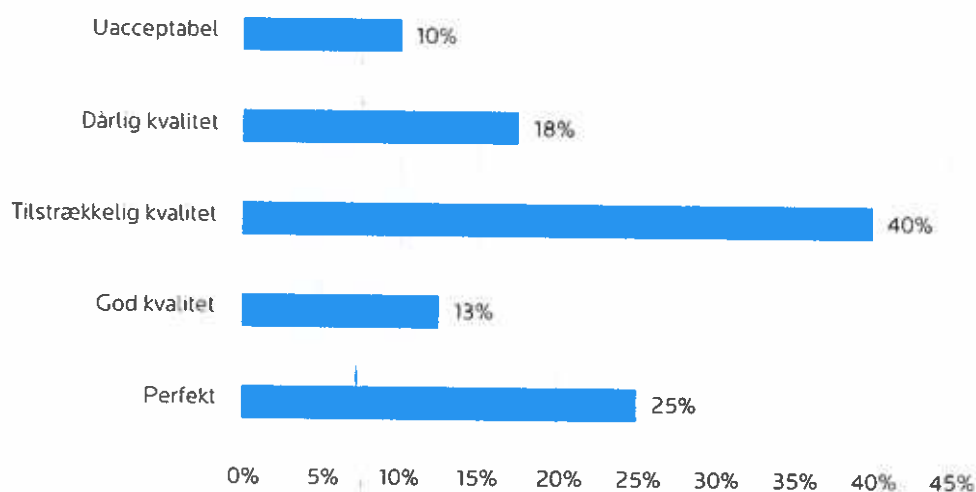
I Kujalleq retskreds havde interviewpersonerne inden for det sidste år ikke selv haft sager med tolk, idet det har været muligt at køre alle sager på grønlandsk. En sjælden forekomst af sager med tolk er positivt, fordi det betyder, at

sagerne kører på et sprog, som alle involverede behersker. Det kan dog være problematisk for tolkens/tolkenes færdigheder, der ikke bliver holdt ved lige, hvilket efterfølgende kan give nogle udfordringer, når der en sjælden gang imellem er en sag med tolk. Dette er primært et problem for freelancetolkene. Dertil kommer, at det ikke altid kan lykkes at skaffe en tolk lokalt. Dette problem løses i visse tilfælde ved brug af videokonferenceudstyr, hvor tolken sidder i Nuuk og tolker en sag i for eksempel Sisimiut:

” På det sidste har vi haft en tolk fra Nuuk via televideo, og de er rigtig gode tolke, så jeg bedømmer det som rigtig god kvalitet. De tolke, vi har haft før, er af lidt lavere kvalitet, men de nuværende tolke fra retsvæsenet bedømmer jeg som gode. (anklager)

Figur 11: Indsatte

Spørgsmål: Hvordan er dit generelle indtryk af tolke kvaliteten i de tolkede retssager, som du har deltaget i?

Note: N=40. Antal ikke besvaret = 6. Antal 'ved ikke' = 8. Bemærk, at procentandelene summer til lige over 100 procent, da nogle få respondenter har sat mere end ét kryds.

Det bør bemærkes, at når en tolkning ikke giver mening, skyldes det ikke nødvendigvis dårlig tolkning, men at selve den oprindelige forklaring ikke giver mening. Dette opklares i reglen, når rettens medlemmer stiller opklarende spørgsmål til en forklaring.

Den generelle vurdering er, at alle tolke, uanset om de er freelancetolke eller fastansatte, udviser et højt niveau af tolkeetisk adfærd og professionalisme, herunder neutralitet. Den primære anke går på manglende sproglige kvalifikationer, manglende kendskab til juridiske termer og sagsgangen i retten.

5.8 KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

Niveauet for tolkning opleves generelt som tilfredsstillende og endog højt hos de fastansatte tolke i retsvæsenet. Tolkene opleves at leve op til forventningerne om neutralitet, professionalisme, sproglige kvalifikationer, kendskab til juridiske begreber samt forventningen om, at de tør give udtryk for tvivl eller bede om pauser. I disse tilfælde sker der ofte en form for samtolkning, hvor rettens parter i fællesskab taler sig frem til en oversættelse eller en forståelse af det sagte. Dette gør sig ligeledes gældende, når en af rettens parter griber ind i en tolkning, som han/hun mener er misforstået eller forkert.

Der bruges som udgangspunkt freelancetolke, der er godkendt af retten som tolke, men kriterierne for en sådan godkendelse er ikke lagt fast. Det kan give store vanskeligheder, når der bruges tolke, som ikke er uddannede tolke, ikke kender terminologien, sagsgangene osv. Af og til er det imidlertid nødvendigt at bruge sådanne freelancetolke, da sagen ellers ikke ville kunne gennemføres. I sager, hvor tolkningen bliver anset for at være utilstrækkelig, er det muligt efter retsplejelovens § 95, stk. 3, at en af rettens parter overtager tolkningen. Denne bestemmelse anvendes indimellem, men bør dog kun anvendes i helt særlige tilfælde, da

den part, der bliver pålagt tolkeopgaven, ellers får en dobbeltrolle i retssagen.

Ud fra ovenstående anbefaler Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheder, at

- Rådet for Grønlands Retsvæsen overvejer, om der bør indføres en godkendelsesprocedure for tolke i retsvæsenet, ikke mindst for freelancetolke, med faste kriterier for godkendelsen.
- Retterne udelukkende anvender godkendte tolke i retssager.
- Retten i Grønland sikrer, at den godkendte terminologiliste bruges konsekvent af såvel fastansatte som freelancetolke for at sikre ensartet sprogbrug på såvel grønlandsk som dansk.
- Retten i Grønland etablerer en efteruddannelse for tolke, der ikke har forudgående kendskab til retstolkning.

KAPITEL 6

SAMLET OVERSIGT OVER ANBEFALINGER

I forhold til de rammer, som det grønlandske retsvæsen bør sikre af hensyn til den rette tolkebistand, anbefaler Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheder, at:

- Retten i Grønland sikrer, at procedurerne for bestilling af tolk i god tid (for eksempel ved berømmelse) gennemføres i videst muligt omfang.
- Retterne altid fremsender eventuelle sagsakter til tolken i så god tid, at tolken har mulighed for at forberede sig på sagen. I særlige tilfælde – som for eksempel ved grundlovsforhør – kan det være svært at give tid nok til forberedelse. I de tilfælde bør sagsakter sendes så hurtigt som muligt.
- Myndigheder, der udsteder attester og lignende til brug for retssager, sørger for, at dokumenterne er oversat forud for retssagen, da den udstedende myndighed må formodes at have den sproglige ekspertise til dette.
- Oqaasiliortut – Grønlands Sprognævn opdaterer den eksisterende terminologiliste og fremover løbende godkender nye juridiske termer.
- Retten i Grønland etablerer tolkebokse i alle retters retslokaler, så tolken/tolkene sidder afskærmede fra resten af salen, idet dette minimerer baggrundsstøj m.m. for tolken.
- Retterne sikrer, at der altid er velfungerende tolkeudstyr i retssalen.
- Retterne sørger for, at der så vidt muligt er to tolke på til en sag, især ved længerevarende sager.
- Retten i Grønland indfører et introduktionskursus i brug af tolke for alle retsvæsenets tolkebrugere: dommere, dommerfuldmægtige, kredsdommere, kredsdommerkandidater, domsmænd, anklagere, forsvarere og advokater, i samarbejde med de øvrige aktører på området.

I forhold til problemstillingen med dialekter anbefaler Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheder, at:

- Retten i Grønland sikrer, at der er faste tolke eller faste freelancetolke til rådighed for retterne, som taler og forstår øst- og nordgrønlandsk, eventuelt ved at videreuddanne de faste tolke i øst- og nordgrønlandsk.

I forhold til tolkenes kompetencer anbefaler Ilisimatusarfik og Institut for Menneskerettigheder, at:

- Rådet for Grønlands Retsvæsen overvejer, om der bør indføres en godkendelsesprocedure for tolke i retsvæsenet, ikke mindst for freelancetolke, med faste kriterier for godkendelsen.
- Retterne udelukkende anvender godkendte tolke i retssager.
- Retten i Grønland sikrer, at den godkendte terminologiliste bruges konsekvent af såvel fastansatte som freelancetolke for at sikre ensartet sprogbrug på såvel grønlandsk som dansk.
- Retten i Grønland etablerer en efteruddannelse for tolke, der ikke har forudgående kendskab til retstolkning.

BILAG

BILAGSOVERSIGT

BILAG 1

Spørgeskema til rettens aktører

BILAG 2

Spørgeskema til indsatte i anstalterne

BILAG 3

Interviewguide anvendt under interviews

BILAG 4

Skala til vurdering af tolkningens kvalitet
anvendt under interviews

BILAG 1 – SPØRGESKEMA TIL RETTENS AKTØRER

1. Er du tilknyttet retten som :

- Dommer/kredsdommerkandidat
- Domsmand
- Anklager
- Aut. Forsvarer
- Advokat

2. Hvor lang tids erfaring har du i retten: (Til
indsatte hvor mange gange har du mødt i
retten?)

- Under 1 år
- 1-3 år
- 3-5 år
- 5-10 år
- Over 10 år
- Ved ikke

3. I hvilken rets-/ politikreds fungerer du:

- Kujalleq
- Sermersooq
- Qeqqata
- Qaasuitsop
- Hele landet
- Ved ikke

4. Hvilket sprog er dit foretrukne:

- Dansk
- Grønlandsk
- Både grønlandsk og dansk
- Hvis grønlandsk, foretrækker du:
- Vestgrønlandsk, østgrønlandsk,
nordgrønlandsk
- Hvis grønlandsk taler/forstår du øvrige
dialekter

5. Hvor ofte har du i din karriere ved retten
deltaget i retssager, hvor der har medvirket tolk:

- Aldrig
- Under 25 sager
- 25-50 sager
- 51-100 sager
- 101-200 sager
- 201-300 sager
- 301-400 sager
- 401-500 sager
- Over 500 sager
- Ved ikke

6. Hvor ofte har du inden for det seneste år
deltaget i retssager, hvor der har medvirket tolk:

- Aldrig
- Under 10 sager
- 10-20 sager
- 21-40 sager
- 41-60 sager
- 61-80 sager
- 81-100 sager
- Over 100 sager
- Ved ikke

7. Hvordan er dit generelle indtryk af
tolkekvaliteten i de tolkede retssager, som du
har deltaget i?

- Perfekt
- God kvalitet
- Tilstrækkelig kvalitet
- Dårlig kvalitet
- Uacceptabel
- Ved ikke

8. Hvilke kvalitetskriterier lægger du til grund for tolkningen, når du deltager i et tolket retsmøde?

- Tolken formidler det sagte indhold fuldstændigt og korrekt
- Tolken besidder tilstrækkelige sprogfærdigheder
- Tolken har den nødvendige juridiske viden
- Tolken bruger korrekte juridiske begreber
- Tolken er neutral
- Tolken opfører sig professionelt
- Ved ikke

9. Hvad skal der til for, at du gør opmærksom på, at tolkningen er problematisk?

- Tolken formidler ikke hele indholdet
- Tolken mangler juridisk viden
- Tolken bruger forkerte begreber
- Der er uenighed om forståelse
- Du har ikke tillid til tolken
- Tolken bryder tolkeetisk adfærd (f.eks. at tolken ikke opfører sig neutralt, "falder ud af rollen", blander sig eller lignende).
- Du er i tvivl om tolkens habilitet
- Ved ikke

10. Hvor stor en andel af de tolkninger, som du har overværet lever som minimum op til at være tilfredsstillende?

- Alle
- 75 pct.
- Halvdelen
- En fjerdedel
- Ingen eller næsten ingen
- Ved ikke

11. Har du selv gjort opmærksom på problemer med tolkningen?

- Aldrig
- Sjældent
- Det hænder
- Ofte
- Stort set hver gang
- Ved ikke

12. Tror du at der bliver afsagt domme, hvor tolkningen har påvirket udfaldet af sagen?

- Aldrig
- Sjældent
- Det hænder
- Ofte
- Stort set hver gang
- Ved ikke

13. Hvad synes du om det tolkeudstyr, som retten anvender?

- Perfekt
- God kvalitet
- Tilstrækkelig kvalitet
- Dårlig kvalitet
- Retten har ikke noget tolkeudstyr
- Ved ikke

14. Hvor sidder tolken typisk under en sag?

15. Har du oplevet, at der ikke var afsat plads til tolken under en sag?

- Ja
- Nej
- Ved ikke

16. Er der noget, som du vil tilføje i forhold til din erfaring om brug af tolk i retterne?

BILAG 2 – SPØRGESKEMA TIL INDSATTE I ANSTALTERNE

Dette spørgeskema er en del af et forskningsprojekt om retssikkerhed ved brug af tolk i kriminalsager. Vi har derfor brug for din hjælp og vil bede dig udfylde spørgeskemaet. Din besvarelse behandles naturligvis anonymt.

På forhånd tak.

- Er du i anstalt som:
 - Domfældt
 - Tilbageholdt
- Hvor mange gange har du mødt i retten?
 - 1-3 gange
 - 4-10 gange
 - Mere end 10 gange
 - Ved ikke
- I hvilken rets-/ politikreds er du dømt:
 - Kujalleq
 - Sermersooq
 - Qeqqata
 - Qaasuitsup
 - Ved ikke
- Hvilket sprog er dit foretrukne:
 - Dansk
 - Grønlandsk
 - Både grønlandsk og dansk

Hvis grønlandsk, foretrækker du:

 - Vestgrønlandsk
 - Østgrønlandsk
 - Nordgrønlandsk

Hvis ja til østgrønlandsk eller nordgrønlandsk: har du oplevet, at tolken ikke kunne tolke dit grønlandske sprog

 - Ja
 - Nej

Hvis grønlandsk taler/forstår du øvrige dialekter

 - Ja, hvilke:
 - nej
- Har der medvirket tolk, når du har mødt i retten?:
 - Jeg har ikke ønsket tolk
 - Jeg har ikke fået tilbud om tolk
 - Jeg har brugt tolk
 - Der var tolk i retten, som kunne tolke efter behov
 - Ved ikke
- Hvordan er dit generelle indtryk af tolke kvaliteten i de tolkede retssager, som du har deltaget i?
 - Perfekt
 - God kvalitet
 - Tilstrækkelig kvalitet
 - Dårlig kvalitet
 - Uacceptabel
 - Ved ikke
- Hvilke kvalitetskriterier lægger du til grund for tolkningen, når du deltager i et tolket retsmøde?
 - Tolken formidler det sagte indhold fuldstændigt og korrekt
 - Tolken besidder tilstrækkelige sprogfærdigheder
 - Tolken har den nødvendige juridiske viden
 - Tolken bruger korrekte juridiske begreber
 - Tolken er neutral
 - Tolken opfører sig professionelt
 - Ved ikke
- Hvad skal der til for, at du gør opmærksom på, at tolkningen er problematisk?
 - Tolken formidler ikke hele indholdet
 - Tolken mangler juridisk viden
 - Tolken bruger forkerte begreber
 - Der er uenighed om forståelse
 - Du har ikke tillid til tolken
 - Tolken bryder tolkeetisk adfærd (f.eks. at tolken ikke opfører sig neutralt, "falder ud af rollen", blander sig eller lignende).
 - Du er i tvivl om tolkens habilitet
 - Ved ikke

9. Har du selv gjort opmærksom på problemer med tolkningen?

- Aldrig
- Sjældent
- Det hænder
- Ofte
- Stort set hver gang
- Ved ikke

10. Tror du at der bliver afsagt domme, hvor tolkningen har påvirket udfaldet af sagen?

- Aldrig
- Sjældent
- Det hænder
- Ofte
- Stort set hver gang
- Ved ikke

11. Hvad synes du om det tolkeudstyr, som retten anvender?

- Perfekt
- God kvalitet
- Tilstrækkelig kvalitet
- Dårlig kvalitet
- Retten har ikke noget tolkeudstyr
- Ved ikke

12. Hvor sidder tolken typisk under en sag?

13. Har du oplevet, at der ikke var afsat plads til tolken under en sag?

- Ja
- Nej
- Ved ikke

14. Er der noget, som du vil tilføje i forhold til din erfaring om brug af tolk i retterne?

BILAG 3 – INTERVIEWGUIDE

PRÆSENTATION/INTRO:

Af interviewer, interviewpersoner, projektet:

Jeg hedder XXX og er studentermedhjælper på denne undersøgelse.

Jeg kunne godt tænke mig, at I lige præsentere jer selv kort og fortæller, hvilken tilknytning I har til retsvæsenet.

Inden vi starter selve interviewet, er det vigtigt for mig at understrege, at vores formål med denne undersøgelse ikke er at kritisere tolkene. Kvaliteten af tolkningen afhænger jo ikke kun af tolkens kompetencer eller mangel på samme, men også af de rammebetingelser og krav om f.eks. uddannelse, der stilles til tolkene. Formålet med undersøgelsen er at opnå detaljeret viden om den tolkning, der foregår i retssager. Det gør jeg ved at spørge om jeres holdninger, vurderinger og oplevelser.

Interviewet bliver optaget og så nedskrevet og oversat. Alt hvad I siger, bliver behandlet anonymt, dvs. man vil ikke kunne se, hvem der siger hvad i den endelige rapport. Fordi interviewet skal skrives ned senere, er det vigtigt, at I ikke taler i munden på hinanden, men taler efter tur, da det ellers kan blive svært at høre, hvad der bliver sagt. Jeg vil derfor stoppe jer, hvis I begynder at tale i munden på hinanden.

ERFARINGSGRUNDLAG

Hvor mange sager har I haft, hvor der har medvirket tolk?

Hvor mange sager har I haft sådan cirka inden for det sidste år, hvor der har medvirket tolk?

FORVENTNINGER TIL DEN GODE TOLKEPRÆSTATION:

Hvad forstår I ved en god tolk, altså hvad forventer I jer af den gode tolk?

Hvad lægger I vægt på?

(stikord, hvis diskussionen går lidt trægt: tolken formidler det sagte indhold fuldstændigt og korrekt, tilstrækkelige sprogfærdigheder, juridisk viden, korrekte juridiske begreber, professionel opførsel, neutralitet)

PROBLEMER I FORHOLD TIL TOLKNING ELLER TOLKE

Kan I komme med eksempler på tolkninger, som I har oplevet som problematiske?

Hvad har gjort dem problematiske?

Hvilke problemer støder I oftest på?

Hvad er det største retssikkerhedsmæssige problem?

Har I oplevet problemer i forhold til brugen af de grønlandske dialekter, dvs. kan tolken altid den dialekter/de dialekter som der skal tolkes?

Hvis nej, hvilke problemer giver det så ?

KVALITETEN AF TOLKNING – 5 PKT. SKALA

I får nu udleveret en 5 pkt. skala og får lige tid til at skimme den igennem.

Skalaen er en sammenfatning af de færdigheder og kompetencer, som man siger, at en god retstolk har. Det er altså en slags teoretisk opstilling af den bedste tolkning overhovedet. Vi beder jer vurdere kvaliteten af flertallet af tolkninger på baggrund af denne beskrivelse

Hvis I skal give en samlet vurdering af kvaliteten af den tolkning, I har oplevet, hvor placerer den sig da på denne skala? Der er som sagt både gode og dårlige tolke, så vi spørger til flertallet af de tolkninger, I har oplevet.

I skal forsøge at blive enige.

Hvordan bedømmer I kvaliteten af den tolkning, I deltager i?

Hvilke kvalitetskriterier lægger I vægt på, når I deltager i et tolket retsmøde?

(stikord, hvis diskussionen går lidt trægt:
tolken formidler det sagte indhold
fuldstændigt og korrekt, tilstrækkelige
sprogfærdigheder, juridisk viden, korrekte
juridiske begreber, professionel opførsel,
neutralitet/habilitet)

Har I selv reageret ved problematiske tolkninger? Hvis ja, hvad skal der til for at I griber ind?

(stikord, hvis diskussionen ikke kommer i gang:
tolken formidler ikke hele indholdet, mangler
juridisk viden, bruger forkerte begreber,
uenighed om forståelsen, manglende tillid,
manglende neutralitet, tolken falder ud af
tolkerollen, blander sig, tvivl om habilitet)

Har I oplevet, at tolken er blevet udskiftet undervejs? Hvis ja, hvem overtog så tolkerollen?

Har I oplevet, at det ikke er den samme tolk ved en fortsat sag (altså over flere dage)?

Har I oplevet forskel på faste tolke og freelancetolke?

Har I oplevet forskel i kvaliteten i tolkningen TIL grønlandsk og TIL dansk?

Tror I, at der bliver afsagt domme, hvor tolkningen har påvirket resultatet af sagen i enten den ene eller den anden retning?

AFSLUTNING/AFRUNDING

Er der nogen afsluttende kommentarer? Noget I mangler at få med eller andet?

Så vil jeg sige mange tak for jeres deltagelse og tid. Den er en vigtig del af undersøgelsen, så jeg er meget glad for jeres kommentarer.

BILAG 4 - SKALA TIL VURDERING AF TOLKNINGENS KVALITET

SPØRGSMÅL 1:

Vi vil bede jer diskutere kvaliteten af den tolkning, som I har oplevet, og se, om I kan nå frem til et fælles ståsted. Vi ved godt, at der findes både gode og dårlige tolke. Vi vil derfor med udgangspunkt i en 5-point-skala bede jer diskutere, hvilken af de fem værdier i skalaen, der passer bedst på flertallet af de tolkninger, I har oplevet.

VÆRDI	PRÆDIKAT	BESKRIVELSE AF VÆRDIEN
1	"Tolkningen er perfekt"	<ul style="list-style-type: none"> • Tolken formidler konsekvent indholdet af det sagte fuldstændigt og korrekt. • Tolken besidder fuldt ud tilstrækkelige sprogfærdigheder og relevant juridisk viden. • Tolken behersker på alle måder den nødvendige tolketeknik (fx simultan- og dialogtolkning) og de nødvendige tolkestrategier (informerer tolken fx retten, hvis tolken vurderer, at det er nødvendigt at stille opklarende spørgsmål, eller hvis dialog med den fremmedsprogede er påkrævet). • Tolken udviser på alle måder en neutral og upåklagelig tolkeetisk adfærd.
2	"Tolkningen er af god kvalitet"	<ul style="list-style-type: none"> • Tolken er i høj grad i stand til at formidle indholdet af det sagte fuldstændigt og korrekt. • Tolkens sprogfærdigheder og juridiske viden er stort set tilstrækkelige. • Tolkens tolketekniske færdigheder (fx simultan- og dialogtolkning) og tolkestrategier (informerer tolken fx retten, hvis tolken vurderer, at det er nødvendigt at stille opklarende spørgsmål, eller hvis dialog med den fremmedsprogede er påkrævet) er stort set tilstrækkelige. • Tolken udviser i høj grad tilstrækkelig neutral og tolkeetisk upåklagelig tolkeadfærd.

3	"Tolkningen er af tilstrækkelig god kvalitet"	<ul style="list-style-type: none"> • Tolkens formidling af indholdet af det sagte er tilstrækkeligt fuldstændig og korrekt. • Tolken har tilstrækkelige sprogfærdigheder og juridisk viden. • Tolkens tolketekniske færdigheder (fx simultan- og dialogtolkning) og tolkestrategier (informerer tolken fx retten, hvis tolken vurderer, at det er nødvendigt at stille opklarende spørgsmål, eller hvis dialog med den fremmedsprogede er påkrævet) er tilstrækkelige. • Tolken udviser en tilstrækkelig neutral og tolkeetisk adfærd.
4	"Tolkningen er af dårlig kvalitet"	<ul style="list-style-type: none"> • Tolken er i mindre grad i stand til at formidle indholdet af det sagte fuldstændigt og korrekt. • Tolkens sprogfærdigheder og juridiske viden er i mindre grad tilstrækkelige. • Tolkens tolketekniske færdigheder (fx simultan- og dialogtolkning) og tolkestrategier (informerer tolken fx retten, hvis tolken vurderer, at det er nødvendigt at stille opklarende spørgsmål, eller hvis dialog med den fremmedsprogede er påkrævet) er i mindre grad tilstrækkelige. • Tolken udviser i mindre grad tilstrækkelig neutral og tolkeetisk upåklagelig tolkeadfærd.
5	"Tolkningen er uacceptabel"	<ul style="list-style-type: none"> • Tolken kan ikke levere en fuldstændig og korrekt tolkning af det sagte. • Tolkens sprogfærdigheder og juridiske viden er utilstrækkelige. • Tolken behersker ikke den nødvendige tolketeknik (fx simultan- og dialogtolkning) og de nødvendige tolkestrategier (informerer tolken fx retten, hvis tolken vurderer, at det er nødvendigt at stille opklarende spørgsmål, eller hvis dialog med den fremmedsprogede er påkrævet). • Tolken agerer ikke neutralt og udviser ikke en upåklagelig tolkeetisk adfærd.

SPØRGSMÅL 2:

Vi vil nu bede jer diskutere, hvor stor en andel af de tolkninger, som I har oplevet, der som minimum lever op til kravspecifikationen nævnt under beskrivelsen af værdi 3, altså er af mindst tilstrækkelig god kvalitet.

NOTER

- 1 Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, artikel 6, stk. 1, litra e. Konventionen er blandt andet tilgængelig på Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols hjemmeside: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_DAN.pdf
- 2 Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder, Menneskerettigheder i Grønland – Status 2016, tilgængelig på: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/status/2015-16/groenland/menneskerettigheder_i_groenland_-_status_2016.pdf
- 3 Lov nr. 473 af 12. juni 2009 om Grønlands Selvstyre, § 20, tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=125052>.
- 4 Retsplejelov for Grønland, lovbekendtgørelse nr. 1581 af 13. december 2016, § 95, tilgængelig som pdf i et link fra denne side: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=182027>.
- 5 Institut for Menneskerettigheder: Tolkning i Retsvæsenet (2015). Dataindsamlingen er gennemført i samarbejde med lektor, ph.d. Tina Paulsen Christensen, Aarhus Universitet. Rapporten er tilgængelig på: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ligebehandling_2015/tolkning_retsvaesenet_2015.pdf
- 6 Grønland har en samlet anstaltskapacitet på 154 pladser fordelt på seks anstalter: Ilulissat med 29 pladser, Aasiaat med 15 pladser, Sisimiut med 29 pladser, Nuuk med 56 pladser, Qaqortoq med 10 pladser og Tasiilaq med 15 pladser.
- 7 Om den menneskeretlige beskyttelse af adgangen til tolkning, se navnlig Institut for Menneskerettigheders rapport "Tolkning i Retsvæsenet", 2015, som nærværende kapitel delvist er baseret på. Rapporten er tilgængelig på: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ligebehandling_2015/tolkning_retsvaesenet_2015.pdf
- 8 FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder, artikel 14, som fremgår af bekendtgørelse nr. 30 af 29. marts 1976 af international konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder med tilhørende valgfri protokol, tilgængelig på: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=60860>.
- 9 FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder, artikel 14, stk. 3, litra a, og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, artikel 6, stk. 3, litra a. Se links ovenfor.
- 10 FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder, artikel 14, stk. 3, litra f, og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, artikel 6, stk. 3, litra e. Se links ovenfor.
- 11 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Diallo mod Sverige, 5. januar 2010, tilgængelig på: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-96885"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
- 12 Peer Lorenzen, Jonas Christoffersen, Nina Holst-Christensen, Peter Vedel Kessing, Sten Schaumburg-Müller og Jens Vedsted-Hansen, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer, 3. udgave, 2011, side 624.
- 13 Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention: for praktikere, 4. udgave, 2017, side 708.

- 14 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Kamasinski mod Østrig, 19. december 1989, tilgængelig på: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-57614"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
- 15 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Cuscani mod Storbritannien, 24. september 2002, tilgængelig på: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-60643"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
- 16 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Amer mod Tyrkiet, 13. januar 2009, tilgængelig på: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-90588"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
- 17 Peer Lorenzen, Jonas Christoffersen, Nina Holst-Christensen, Peter Vedel Kessing, Sten Schaumburg-Müller og Jens Vedsted-Hansen, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer, 3. udgave, 2011, side 625.
- 18 Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention: for praktikere, 4. udgave, 2017, side 707ff.
- 19 Den Grønlandske Retsvæsenkommission, Betænkning nr. 1442/2004 om det grønlandske retsvæsen, afsnit V, punkt 1.2.1.
- 20 Lov nr. 473 af 12. juni 2009 om Grønlands Selvstyre, § 3, stk. 2, jf. bilagets liste II. Se link ovenfor.
- 21 Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder, "Menneskerettigheder i Grønland – Status 2016", side 88. Se link ovenfor.
- 22 Lov nr. 305 af 30. april 2008 om retsplejelov for Grønland, senest bekendtgjort ved lovbekendtgørelse nr. 1581 af 13. december 2016. Se link ovenfor.
- 23 Den Grønlandske Retsvæsenkommission, Betænkning nr. 1442/2004 om det grønlandske retsvæsen.
- 24 Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, spalte 5239 om § 1 af retsplejeloven af 1951, som § 95 er en videreførelse af.
- 25 Den Grønlandske Retsvæsenkommission, Betænkning nr. 1442/2004 om det grønlandske retsvæsen, afsnit VIII, punkt 3.2.
- 26 Retsplejelov for Grønland, lovbekendtgørelse nr. 1581 af 13. december 2016, § 95, stk. 3. Se link ovenfor.
- 27 Den Grønlandske Retsvæsenkommission, Betænkning nr. 1442/2004 om det grønlandske retsvæsen, de specielle bemærkninger til § 95.
- 28 Retsplejelov for Grønland, lovbekendtgørelse nr. 1581 af 13. december 2016, §§ 438, 443 og 478. Se link ovenfor.
- 29 Retsplejelov for Grønland, lovbekendtgørelse nr. 1581 af 13. december 2016, § 461, stk. 1. Se link ovenfor.
- 30 Højesterets kendelser af 4. februar 2009 i sagerne 250/2008 og 251/2008, resumé tilgængeligt på Højesterets hjemmeside: <http://www.hoejesteret.dk/hoejesteret/EMRK/Pages/Ikkekravomat.aspx>. Kendelserne er også beskrevet i Ugeskrift for Retsvæsen, U.2009.1171H.
- 31 Listen er offentliggjort efter afslutningen af feltarbejdet i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport og kan nu findes på <http://www.gl.dk.domstol.dk/groenland/Pages/default.aspx/>.
- 32 Forslag om lov til ændring af retsplejelov for Grønland (Styrket indsats for kredsretterne m.v.) fremsat af justitsministeren den 30. april 2014, 2013/1 LSF 191.
- 33 Se Retsudvalget 2016-17, REU Alm. del endeligt svar på spørgsmål 187, tilgængeligt her: <https://www.ft.dk/samling/20161/almDEL/reu/spm/187/svar/1375637/1713018.pdf>
- 34 Kalaallit Nunataa Radioa, Grønlands public service radio- og tv-station finansieret af Grønlands Selvstyre.
- 35 Lauritsen 2017: "Vis mig dine fanger – et indblik i den grønlandske indsattepopulation", Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 02/2017.